

ПОГЛЯД



СВЯТО
ПОКРОВИ

стор. 5

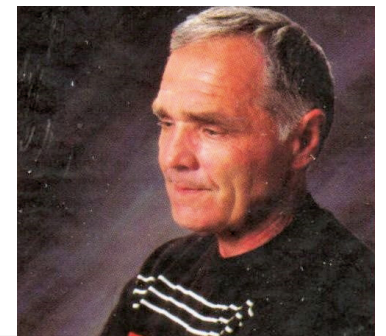
ІНФОРМАЦІЙНИЙ
ПРОСТІР



МЕДІАШКОЛА
НА КІНБУРНІ

стор. 10-11

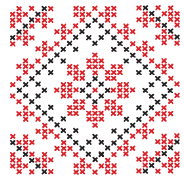
МИТЬ
ПОЕЗІЇ



ДО ЮВІЛЕЮ
В. СТАРУНА

стор. 14-15

Загальнодержавна українська газета



КУЛЬТУРА І ЖИТТЯ

№41 | 12 жовтня 2018

Заснована в січні 1913 Гнатом Хоткевичем

ISSN 2519-4429



Гості Першого міжнародного поетичного фестивалю «Під небом Копришчичі» і Пловдива на англичанському старіні в центрі Пловдива

ПРИГОДИ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ У БОЛГАРІЇ

стор. 8



НАШ ІНДЕКС 60969

ПЕРЕДПЛАТНА ЦІНА НА 2019 РІК: 6 МІСЯЦІВ - 210,42 ГРН; 12 МІСЯЦІВ - 420,84 ГРН

Четверте число нашого з Вами журналу «Музика» розпочинаємо аналітичними статтями, які об'єднані заголовком «Три погляди на прем'єру» та приурочені до 75-ліття з часу створення балетного шедеву «Сюїта в білому», втіленого на сцені Паризької національної опери видатним хореографом ХХ століття, киянином Сергієм Лифарем (автори – Олена Зінич, Наталія Семененко, Альбіна Бутук).

Яскравим представником української музичної культури ХХ століття є Ярослав Барнич (1896–1967), який усе своє життя присвятив служінню мистецтву та рідній культурі. Тож про його

У статті відомого музикознавця Наталії Семененко «Під знаком ювілею» йдеться про харківський Молодіжний академічний симфонічний оркестр, який нещодавно відсвяткував у Колонному залі ім. М. Лисенка Національної філармонії України 25-ліття з часу заснування. І який, без перебільшення, став одним із головних «номінантів» на найяскравішу культурну подію минулого сезону. Адже, як зазначає автор, «...цей унікальний колектив молодих музикантів-однорумців, заснований 1993 року групою активних діячів культури на чолі з відомим музикантом Гаррієм Абаджяном, настільки неочікувано й водночас потужно увірвався до мистецького простору Харкова, а зго-

ЧЕТВЕРТЕ ЧИСЛО «МУЗИКИ»



творчу спадщину і страдницьку мистецьку долю дізнається зі статті багаторічного дослідника творчості композитора – Людомира Філоненка, який, зосібна, зазначив: «Ярослав Барнич вражає нас своєю неординарністю і глибиною, адже він був не тільки видатним композитором і педагогом, а й талановитим диригентом та музично-громадським діячем. На сьогодні його життя і творчість ще недостатньо вивчені й маловідомі широкому загалу, оскільки більшість його композицій було знищено, а окремі, такі як знаменита пісня-танго «Гуцулка Ксеня», привласнені іншим автором».

Національний заслужений академічний симфонічний оркестр України – один із найвідоміших у Східній Європі симфонічних колективів, який наприкінці нинішнього року відзначатиме столітній ювілей: про цю визначну подію у культурологічному житті України розмірковують генеральний директор симфонічного оркестру Олександр Горностай та мистецтвознавець Едуард Овчаренко.

дом і всієї країни, що вже за рік, на Європейському музичному фестивалі в Копенгагені (Данія), отримав міжнародне визнання як найкращий молодіжний симфонічний оркестр континенту».

Про італійські пристрасті на Подолі дізнається з матеріалу кандидата мистецтвознавства Ольги Кушнірук. Бойківські колісанки презентує нам Петро Зборовський.

У традиційній журнальній рубриці «Незабутні», зі спогадів видатного українського поета, Героя України, лауреата Національної премії імені Тараса Шевченка Дмитра Павличка про визначного композитора-мелодиста ХХ століття, Героя України, лауреата Національної премії імені Тараса Шевченка Олександра Білаша, дізнається про те, як створювалася славнозвісна й воістину народна пісня «Два кольори».

А на завершення номера – наша традиційна рубрика «Книжкова полиця».

Володимир КОРНІЙЧУК,
головний редактор журналу «Музика»

ВІЮТЬ ВІТРИ

100-РІЧЧЮ МІСІЇ ОЛЕКСАНДРА КОШИЦЯ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ

У межах ХХІХ міжнародного фестивалю «Київ Музик Фест-2018» відбулася знакова подія в музичному житті.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

2 жовтня в Колонному залі імені Миколи Лисенка Національної філармонії України спочатку відбулася презентація компакт-диска Ганни Гаврилець «Віють вітри» – Ораторія для мішаного хору ударних і народних інструментів (на матеріалі історичних пісень, записаних Олександром Кошицем). А за тим слухачі змогли повною мірою насолодитися піснями, що ввійшли до диска, у виконанні Муніципального академічного камерного хору «Київ» під орудою художнього керівника і диригента Миколи Гобдича. Філігранна майстерність учасників хору «Київ» у поєднанні з оригінальною сценографією викликала овації залу. Світова прем'єра ораторії «Віють вітри» є даниною пам'яті геніальному диригентові-хористу Олександрові Кошицю та його легендарній капелі, які в 20-х роках минулого століття відкривали європейцям, а згодом і мешканцям Північної та Південної Америки невідому для них Україну та багатосолотітну культуру українського народу. 100 років тому Гетьман Української держави Павло Скоропадський створив Симфонічний оркестр України. Своєю чергою, Голова Директорії Симон Петлюра доручив Олександрові Кошицю



Учасники хору «Київ» під орудою художнього керівника і диригента Миколи ГОБДИЧА

створити хорову капелу та відправив її в турне з просвітницькою місією. Подорож капели Кошиця спричинила справжній фурор в усіх країнах Європи, а згодом і на американському континенті. І не дарма, адже перед цим Кошиць, за пропозицією Леонтовича, об'їздив усю Кубань, де записав 1000 (!) автентичних українських пісень, за що й отримав золоту медаль на виставці у 1910 році.

Ідею запису пісень з репертуару капели Кошиця подав композиторці, лауреатці Шевченківської премії і цьогорічній ювілярці Ганні Гаврилець доктор мистецтвознавства Юрій Чекан. Композиторка пішла в опрацюванні творчості Олександра Кошиця не від слів пісень, а від їхнього мелосу – в найкращих традиціях Бориса Лятошинського та Олега

Киви. Пісні, що ввійшли до ораторії, дуже давні... 1600-х років і раніше, а написані – як сьогодні, у світлі подій на сході України. Головною темою 12 пісень та музичного маршу для ударних «Козацька бойова» в аранжуванні Георгія Черненка є культивування бойового духу українства та соборності українських земель. Серед них такі історичні пісні-шедеври пісенного мистецтва України, як: «Уже літ за двісті», «Ой, горе чайці» (авторства Івана Мазепи), «Їхав козак з України», «Ой, на горі та женці жнуть», «Гей, нумо, хлопці, до зброї» та інші. Презентований компакт-диск Ганни Гаврилець «Віють вітри» однозначно стане вагомим внеском українських мистців у шляхетну справу виховання сучасників та майбутніх поколінь у дусі патріотизму й любові до національної культури.

ПЕТРЕНКІВ СОКІЛ НАД ГОВЕРЛОЮ



Київська волонтерка Марина Квітка у співпраці з волонтерами з селища Верховини та підрозділами силових структур організувала поїздку до Карпат представників добровольчих батальйонів та силових структур, які визволяли Слов'янськ від проросійських найманців у 2014 році.

У межах насиченої культурної програми гості відвідали музеї Гуцульщини, зустрілися з місцевими мешканцями, провели заходи з ушанування загиблих на Сході України, за участі волонтерів та артистів із різних куточків країни.

У програмі відвідання представники делегації також піднялись на найвищу точку України – гору Говерлу, де встановили вимпели-дублікати про події 2014 року на пам'ятному камені «Звернення до майбутніх поколінь».

Під час сходження на гору Говерла було піднято прапор міста Слов'янськ, на якому зображений сокіл Михайла Петренка з його пісні «Дивлюся на небо та й думку гадаю», який народився у Слов'янську 201 рік тому. На найвищій точці України побували і книжки, присвячені твор-

чості Михайла Петренка – «200 років безсмертя» та «Дивлюся на небо та й думку гадаю» в перекладах мовами світу».

Ці заходи стали важливим пошануванням пам'яті поета, і тепер вільний сокіл зі Слов'янська тріпотить над головною вершиною України.

Едуард ТОРСЬКИЙ



ЮВІЛЕЇ, ЩО ЧЕКАЮТЬ ЗДІЙСНЕННЯ СВОЄЇ МЕТИ

Мирон КОРОЛИШИН

ЗАМІСТЬ ПРИВІТАННЯ ДЛЯ КРАЙОВОЇ УПРАВИ СГД В АНГЛІЇ НА СВЯТОЧНУ АКАДЕМІЮ

У цьому році український державницький табір відзначає дві дати, що золотими літерами вписалися в історію України. Це 110-ті роковини народження Гетьмана Павла Скоропадського і 65-річчя відновлення Гетьманської Держави.

В особистому житті Гетьмана Павла впадає в очі його ставлення до Росії, в якій він зробив найвищу військову кар'єру – до флігель-ад'ютанта царя, – але ніколи не включався в імперську політику. Не включався в Державну думу в мирний час, хоч його туди заманювали. І з вибухом першої світової війни не закликав своїх земляків боронити Росію у війні з Австрією.

Рівно ж – з поваленням царату Гетьман також не робить «вибору між Росією і Австрією». Він не йде з російськими генералами рятувати російську імперію. Він, як колись Мазепа, уважав, що прийшов для нього час повести свою Батьківщину – Україну до Державного буття, не зважаючи на те, що навколо нього проходила жорстока революція, ворога Гетьманові особисто й національно. Та революція, що накидала Україні і клясовий і національний розбрат та гасила перший найсильніший національний спалах до волі і гальмувала порив українців до відновлення своєї самостійної держави.

Але Гетьман Павло, понад переходив шум привабливих гасел соціалістичної революції, – був задивлений в кінцеву Мету – відновлення Національної Держави. Тому в листопаді 1917р. Гетьман збройно обороняє своїм корпусом Україну і її Столицю з Центральною Радою від тієї революції, що гнала російські орди на Київ, щоб розігнати Центральну Раду й окупувати Україну.

І вдруге Гетьман рятує Україну від переведення її на статус генерал-губернаторства в квітні 1918р. Він тоді, з хліборобськими делегатами, проголосив відновлення Гетьманщини – як Української НАЦІОНАЛЬНОЇ Держави, без партійних ярликів, без поділу громадянства за будь-якими різницями. Це відновлення НАЦІОНАЛЬНОЇ державності – без узаляжнювання від «всеросійських установчих зборів» – було розривом з пофальшованим Росією Переяславським договором і завершенням НАЦІОНАЛЬНОЇ революції, маніфестованої нашим вояцтвом і народними маса-

ми в перших місяцях повалення царату. Відновлення Гетьманства стало справжнім дороговказом для боротьби – не якоїсь там «клясової», – а спільної – всенациональної – для всіх громадян держави.

Гетьман Павло як політичний і військовий стратег з далекою візією – найкраще розумів природу російського імперіалізму, а комунізму зокрема з його ворожими замірами. Тому він усю розбудову держави спрямував на економічне й стратегічне скріплення України, включно до сполучення Чорного моря з Балтійським. Такою політикою Гетьман ставив Україну в авангарді боротьби за усамостійнення поневоленних народів. А союз України з Кубанню і Доном мав стати головною протикомуністичною і взагалі протиімперською силою на Сході Європи.

На тлі тодішньої дійсності в Україні і сьогоднішньої в західних країнах широкими контурами зарисовується велич Гетьмана Павла як великого державного мужа 20-го століття.

Тому ці два державні ювілеї, що скріплюють боротьбу нашого народу за свою самобутність, в'яжуться також з долею Західного світу, який стоїть тепер перед російсько-комуністичною

небезпекою подібно як Україна в 1918 році.

У листопаді 1918р. Гетьман вислав визначного дипломата з царських часів Івана Коростовця (дядька Володимира Коростовця, що помер в Англії) до Яс для налагодження зв'язків з Антантою. Але тодішні представники Антанти, як записав І. Коростовець в 1932 році, – «за деревами не бачили лісу»: за «єдиною не ділимою» не хотіли бачити большевицької небезпеки для Європи, перед якою перестерігав тоді Антанту Гетьман Павло Скоропадський.

Енно, як пише Коростовець, навіть назви Україна не вживав, тільки «Южна Русь», вимагаючи усунути уряд Гетьмана і створити «об'єднаний з російським».

Треба думати, що при відповідній нагоді нинішній Захід дасть поневоленим народам можливість творити свої держави.

Але чи не знайдуться в такий час на Заході сили, які знову «поза єдиною не ділимою» не схочуть розуміти народів, що мають право на свою державність?

Перебороти таке кривдяче для України становище на міжнародній сцені – це в першу чергу невідкладне завдання еміграції. Чи готова наша еміграція всеціло використати свої всі сили і можли-

ДВА ДЕРЖАВНІ ЮВІЛЕЇ

2018 рік, без перебільшення, рік двох значних ювілеїв: 145-а річниця від дня народження Гетьмана Павла Скоропадського та 100-річчя заснування Української Держави.

Сьогодні, як ніколи, актуальними є слова громадського діяча і дослідника історії Української революції 1917–1920 років у діаспорі, редактора часопису гетьманського руху «Батьківщина» (м. Торонто, Канада) Мирона Королишина (1913–1995), опубліковані 35 років тому у збірці «За національну єдність» до іншого ювілею – 110-річчя від народження Гетьмана Павла Скоропадського і 65-ої річниці відновлення Гетьманства: «...ці

два державні ювілеї, що скріплюють боротьбу нашого народу за свою самобутність, в'яжуться також з долею Західного світу, який стоїть тепер перед російсько-комуністичною небезпечкою, подібно як Україна в 1918 році».

Читаючи ці рядки, розумієш, що з часом вони тільки набули гостроти і не є класичною філософською дилемою «бути чи не бути?» – автор упевнений: Українській Державі БУТИ!!!

Ігор ЧАЙКА, керівник проекту
«Останній Гетьман. Незавершена подорож»

*Матеріал публікується в авторській редакції зі збереженою стилістикою, орфографією та пунктуацією.

вості на оборону прав нашого народу?

Хто зможе виступити в імені всієї нашої еміграції так, щоб усі були в згоді й не шукали «кращих шляхів»?

Багато наших діячів часто алярмують в пресі про потребу консолідації. Всі вони знають, як починалася консолідація 1948р., і чим, після безперервних криз, закінчилася в 1978–1979 роках: повним застоєм справжньої допоміжної праці для України на внутрішньому і зовнішньому відтинках.

Але ні один автор консолідаційних закликів чомусь не зважить сказати широкій громаді – навколо кого або чого мала б створитися «нова» консолідація.

Наші партії, не маючи об'єднуючої бази, – дуже чулі на звернення «прихильних України» окремих представників наших сусідів творити «спільний фронт боротьби» «за спільні інтереси»...

Але в той же час не добачають своєї, всеукраїнської, державницької платформи – Гетьманства, щоб біля нього створити внутріукраїнське поєднання і з позицій його сили вести потрібну працю всередині, а головне – перед зовнішнім світом.

Гетьман був переконаний, що самою зброєю на фронтах не легко перемогти російський імперіалізм. Крім зброї, треба протиставити також сильну національну ідеологію-віру та вищу від комунізму національну мораль.

Для мобілізації української моральної сили Гетьман уважав створення об'єданого політичного проводу. Однак внутріпартійний егоїзм та зовнішні обставини не сприяли здійсненню Гетьманового задуму під час другої світової війни.

Чи не час уже – після багатьох випробувань – погодитися з тим, що Гетьманство персоналізує державну метрику Русі-України, яку Захід знав тільки як КИЇВСЬКУ РУСЬ-Україну. І тепер Захід зрозуміє, що Україна – це не «Юг Росії» в образі «Малоросії» або «УССР», чи

в образі «окраїн», або «кресуф всходніх», якщо б бодай еміграція покищо заманіфестувала своєю єдністю перед Заходом велич Русі-України, яка в свій час була відома в усьому тодішньому світі.

Тільки Гетьманство покищо є всенациональною ідеологією і Державною Метрикою України, персоналізованою в Гетьманському Роді Скоропадських. – як доказує В. Липинський, і який гідно цю нашу Метрику доніс до наших днів і, дасть Бог, – донесе її до Вільного Золотоверхого Києва.

Відзначення цих Державних ювілеїв є для нас, гетьманців і всіх державників, скріпленням віри, що Український Народ – після найжорстокіших досвідів – сприйме Шевченкові заповіти. і при допомозі Гетьманства здійснить ВЕЛИКУ МЕТУ, започатковану Гетьманом Павлом 65 років тому, та ввійде в коло вільних народів під іменем своєї Національної Метрики –

УКРАНСЬКА ДЕРЖАВА!

ДЕРЖАВНИЦЬКА МОЛИТВА

Молимося Тобі, Боже наш,
За Гетьмана і за
Гетьманський Рід!
За одну для всіх і вищу
од всіх Законну, Маєстатичну
і Загальну Державну
Українську Владу!
За всю Землю Українську!
За спільну всім місцевим
«уділам», «вірам», «партіям»
і народам Батьківщину!
За ціле громадянство
Українське!
За основу Його буття,
як Державної Нації,
за Церкву!
За єдність сім'ї-родини!
За співпрацю клясів!
За Армію!

Матеріал підготовлено за підтримки Українського культурного фонду. Позиція Українського культурного фонду може не збігатися з думкою автора

УКФ

В останній день вересня у товаристві «Знання» Україна стартував новий проект – з ініціативи Любові Лавриненко розпочало роботу комунікативне кафе.

На першому засіданні відбулася зустріч-дискусія «Пісня об'єднала нас». На зустріч прийшли: ініціаторка створення Музею української пісні заслужена артистка України Руслана Лоцман, народна артистка України Валентина Ковальська, члени розмовного клубу «Українські посиденьки», представниці клубу «Співуча родина» лауреатки міжнародних і всеукраїнських конкурсів сестри Галина і Людмила Турчак.

батькам, бабусям і дідусям.

Заслужена артистка України Руслана Лоцман розповіла про свій черговий проект – створення Музею української пісні. У своїй валізі Руслана привезла деякі експонати, які поповнять експозиції музею. Лише з 2014 року на рахунок Руслани Лоцман 500 концертів для військових. Разом з народною артисткою України Валентиною Ковальською Руслана Лоцман подарувала присутнім кілька пісень.

Із села Білий Колодязь, що на Харківщині до столиці приїхали підтримати ініціаторів зустрічі-дискусії «Пісня об'єднала нас» члени ансамблю «Біляночка» Любов Кова-

ПІСНЯ ЗАВЖДИ БУДЕ ПОМІЖ НАС



Заслужена артистка України Руслана ЛОЦМАН зі світлоною ВІНОГРАДЕНКО та членами ансамблю «Біляночка» з Харківщини

Із села Білий Колодязь, що на Харківщині, завдячуючи громадській діячці Світлані Винограденко, на зустріч прибули учасниці співочого клубу «Біляночка» Наталя Худікова, Інна Якушевська, Світлана Головнюова. Провів засідання клубу голова товариства «Знання» України Василь КУШЕРЕЦЬ.

Розмову розпочали представниці клубу «Співуча родина» сестри Галина і Людмила Турчак.

– Майже двадцять п'ять років тому було створено клуб «Співоча родина», – розповідає Галина Турчак. – Починали з такого собі однойменного конкурсу, в якому взяли участь двадцять родин. Прихистили нас свого часу в Київському будинку вчителя. На нашому рахунку сотні переспіваних пісень. Це титанічна робота. Чого варті тригодинні концерти! А люди не відпускають – хочуть слухати рідну пісню. Пісня нам дуже дорога й мила. Саме через неї народжується любов до рідного краю. А ще важливо мати однодумців, щоб співати, горіти й запалювати серця інших.

На рахунок клубу «Співуча родина» виступи в бібліотеках, дитячих будинках, колоніях, лікарнях... А проект «Дорога до батьківської хати» допоміг доставити пісню до найменшого села на карті України. Сестри Турчак за пісню, яка постійно з ними, завдячують

ленко, Наталя Худікова й Інна Якушевська. Дівчата зовсім нещодавно прийшли до ансамблю. Просто вирішили підтримати своїх мам і бабусь, які співають. Вони зізналися, що до Києва приїхали вперше. Їм навіть і не снилося, що колись поряд не просто стоятимуть, а й співатимуть разом із народними та заслуженими артистами України.

Та лише піснями зустріч не обмежилася. До розмови долучилася очільниця розмовного клубу «Українські посиденьки» Олена Татяненко. Сама ж Олена зізналася, що українську мову почала вивчати з 2014 року. Саме тоді й створила клуб «Українські посиденьки». Всі разом шукали відповіді на запитання: «Чому важлива українська мова»? Адже саме сьогодні кожен із нас, кому небайдужа Україна, має знайти цю відповідь. Олена швидко поділила всіх присутніх на групи, роздала слова, надруковані на аркушах: «унікальність», «відродження», «відповідальність», «свобода», «безпека». Завдання полягало в тому, що треба було швидко скласти текст про Україну, вживаючи ці слова.

У затишній залі лунала українська пісня. У перервах на чай тривали дискусії, як продовжити життя українській пісні.

Людмила ЧЕЧЕЛЬ
Фото автора

ЦІКАВЕ ТА КЛАСНЕ КІНО У ЖОВТНІ

Вітчизняний фільм на широких екранах України, на який так довго очікували у цьому місяці – це, звичайно, «Сказане весілля», він охопив у акторському складі купу естрадних зірок, ведучих, насамперед, популярних серед молоді (Потап, Монатік, Олег Винник та інші).

Ганна ОБОРСЬКА

Це дуже яскрава сімейна комедія режисера Влада Дикого та дебют відомого шоумена Юрія Горбунова як продюсера повнометражного фільму. Головні ролі у фільмі виконали Назар Задніпровський, Поліна Васирина, Джиммі Воха-Воха, Леся Самаєва, Олександр Кобзар, Віра Кобзар, Інна Приходько, Арам Арзуманян, Юрій Горбунов та Олександр Бегма. Сюжет такий: директор районного краєзнавчого музею Василь Середюк відправляє свою доньку Катю до Франції на навчання, й тут вона повідомляє, що виходить заміж за французького лікаря – кардіохірурга Франсуа. «Середюки – європейська родина!» – це пафосне гасло чує кожен мешканець особисто від пана Василя. Але омріяний європейський зять виявляється – афрофранцузом. Дуже цікава ідея стає на думці майбутнього тестя: організувати весілля так, щоб воно взагалі не відбулося, але, коли на заваді стоїть справжнє кохання, – невідомо, чи вдасться пану Василю такий план втілити у життя.

Наразі тривають кіносеанси по всій Україні фільма «Веном». Кінокомпанія MARVEL знову дивує свого глядача. Отже, цього разу перед нами постануть цікаві пришельці, й історія закрутиться навколо відомого репортера Едді Брока (Том Харді), який ніколи не соромиться правди й амбітних відвертих журналістських розслідувань та інтерв'ю. У фільмі в його тіло вселяється розумна істота інопланетного походження. Тепер вони разом це Веном – один з найвідоміших героїв всесвіту Людини-павука.

На широкий загал виходить довгоочікувана картина режисера Дена Фогельмана «Життя, як воно є». Це тонка і непередбачувана історія з Олівією Вайлд, Оскаром Айзеком та Антоніо Бандерасом у головних ролях. Фільм розкриває життя хлопця й дівчини з Нью-Йорка. Вони познайомилися в коледжі, одружилися й у них народилася дитина. Непередбачувані події



Актор Олег ШУЛЬГА у ролі «Бандераса»



сії та знешкодити російському підривному Ходока. Завдання ускладнюється тим, що події відбуваються біля рідного села «Бандераса». У головних ролях актори Олег Шульга, Антон Андрущенко, Юлія Чепурко, Михайло Озеров.

Головну роль «Бандераса» зіграв актор дніпропетровського театру «Віримор» Олег Шульга, якого в 2014 році і самого призвали на фронт. Тож про події в Донбасі він знає не з чуток. «Мені здається, він дещо претензійний, – говорить Шульга про свого героя. – Але це був задум сценаристів, а мені залишається спробувати його виправдати. «Бандерас» – такий супергерой, розвідник, який у своїх лавах ловить злочинців», – розповідає актор. Сам режисер Заза Буадзе про свою картину розповідає так: «Наш фільм – це військовий детектив, і напевно, якщо дуже формально підійти до жанру, можна ще й воєнною драмою назвати. Головна наша амбіція, щоб на 2 години глядач про все забув та занурився в цікаву історію».

Відвідайте кінотеатр і складіть особисту думку про кожен із запропонованих фільмів!

НЕЗАБОРОМ ТИЖДЕНЬ КРИТИКИ

«Київський тиждень критики» – міжнародний кінофестиваль, який знайомить українських глядачів з найкращими новими фільмами, обраними професійними українськими кінокритиками. У 2018 році він відбудеться вдруге – з 26 жовтня по 1 листопада у столичному кінотеатрі «Жовтень».

У програмі фестивалю – фільми з лайн-апів головних світових кінофестивалів цього року, а також стрічки, присвячені визначним діячам кіномистецтва, які суттєво вплинули на історію кінематографа. Після кожного показу на глядачів чекає цікава захоплива дискусія з кінокритиком.

Також під час фестивалю відбудеться вручення Національної премії кінокритиків «Кіноколо» – це щорічна премія, що ставить перед собою мету визначити досягнення українського кінематографа та діячів кіноіндустрії за останній рік саме від імені спільноти кінокритиків України. У 2018 році премію вручатимуть уперше в рамках Київського тижня критики. Під час заходу відбудеться нагородження в номінаціях: найкращий повнометражний фільм, найкращий короткометражний фільм, найкращий документальний фільм, відкриття року, найкращий режисер, найкращий актор, найкраща акторка.

Ганна ОБОРСЬКА

«УКРАЇНУ ПОКРИЙ ОМОФОРМ, ПОКРОВО!»

«Християнам бессарабського краю, – каже знавець і пропагандист давніх звичаїв та обрядів Василь Григорович Швидкохід із Придунав'я, – до вподоби тропар: «Сьогодні ми, православні люди, радісно святкуємо осяяні Твоїм, Божа Мати, явлінням... Уклінно просимо: покрий нас чесним Твоїм покровом і визволи нас від усякого зла, благаючи Сина Твого Христа Бога, щоб спас душі наші».

З КОЛИСКИ ІСТОРІЇ

– Василю Григоровичу, Покрова не належить до дванадцятих релігійних свят, але відзначається так само урочисто, як і вони. Це йде від апостолів чи церковників?

– Мене вражає ваше настирливе прагнення осягати тонкощі подій і деталей... Відзначення свята Покрови має історичне походження. А історії без народу немає. Тобто свято народилося в народній колісці. І пов'язане воно з невдалим походом київського князя Аскольда на візантійську столицю Царград (Константинополь).

– Що він там забув?

– За твердженням деяких істориків, намір його був нібито благородний: умовити греків на укладення мирної угоди на взаємовигідних засадах. Візантії, знаючи хитрість північних сусідів, засумнівалися в цьому і приготувалися до відсічі.

Та, оскільки військова перевага була на боці Аскольда, вони вирішили звернутися по допомогу до вищих небесних сил. Святий Андрій Юродивий та його учень Єпіфаній разом із мешканцями міста в ніч на 1 жовтня за старим стилем, а за новим – 14 жовтня влаштували всенощний молебен у Константинопольському храмі, де зберігалася риза Пресвятої Богородиці. Під склепіння культової споруди зринали слова:

Богородице Діво, радуйся, Благодатна Маріє, Господь з Тобою. Благословенна Ти в жонах, і благословен плід утроби Твоїєї, бо Ти породила Спаса душ наших. Амінь.

Під Твою Милість прибігаєм, Богородице Діво, молитвами нашими в скорботах не погордуй, але від бід ізбави нас, Єдина Чиста і Благословенна. Амінь.

Преславна Приснодіво Богородице, прийми молитви наші і донеси їх Синові Твоєму і Богові нашому, щоб спас задля Тебе душі наші. Амінь.

Раптом під час благально-молитовного співу в нічному повітрі храму вони побачили чудесне з'явлення Матері Божої в оточенні пророків, апостолів і ангелів. Осяяна сонячним світлом, вона також молилася і покривала християн своїм омофором. Зраділий Андрій запитує Єпіфанія: «Ти бачиш, брате, царицю і Богиню нашу, яка молиться за весь світ?» – «Так, святий отче, – відповідає учень, – бачу, але й жахаюсь: за порогом – вороги». – «Заспокойся, її молитва посилює нашу молитву, і ворог сезне».

Саме тієї миті в храмі пролунав величальний спів: «Сьогодні ми, православні люди, радісно святкуємо, осяяні Твоїм, Божа Мати, явлінням, і, здіймаючи очі до Твого пречистого образу, уклінно просимо: покрий нас чесною Твоею покровом і визволи нас від усякого зла, благаючи Сина Твого, Христа, Бога нашого, щоб спас душі наші».



«Покров Богородиці» із зображенням Богдана Хмельницького і архієпископа Лазаря Барановича. Перша половина XVIII ст. Походить із Покровської церкви села Дешки, тепер Богуславського району Київської області

І завирував Босфор різючим вихором, закрутив Аскольдові судна, багато з них потопив. Нападники змушені були відступити. Прославляння Богородиці тими, хто молився у храмі, підхопили мешканці Константинополя. А Церква, підтримавши віру людей і покрову Божої Матері, освятила день її з'явлення урочистим святкуванням.

ВЕРСІЯ – ЯК ТВОРЧИЙ ЖАНР?

– Василю Григоровичу, ви впевнено розповідаєте про колишні події. І не сумніваєтесь у тому, що так і було?

– Я прочитав багато церковно-історичної літератури. І помітив, що її автори, сумлінні дослідники минулого, часом одні і ті самі події висвітлювали і трактували на свій лад. Щось міняли, щось викидали, щось вставляли. Все підкорялося часові, у якому жили.

Але вони завжди сходилися в одному – події релігійного змісту, навіть якщо й викликали заперечення через свій міфічний орнамент, подавалися згідно з церковними записами і вводились у канонічний ранг. І це не підлягало жодному сумніву чи, тим паче, зневірі. Було – і все! Ось так, як з'явлення Богородиці під склепінням Константинопольського храму.

– А як тоді ув'язати церковно-історичні факти з цивільно-історичними про те, що 18 червня 860 року Аскольд на чолі флоту у 200 лодій по 40 воїнів у кожній – ввійшов до бухти Золотий Ріг і обложив Константинополь, а мудрий імператор Михаїл Третій, за допомогою дарів, зумів досягти угоди з войовничими русами і їхнього повернення додому?

– Ви впевнені, що це справді історичні факти, а не фольклорна версія? Мудрість Михаїла Третього з'явилася завдяки покрову Візантії омофором Пресвятої Богородиці.

– От би Україні такого мудреця... До речі, Аскольд же правив разом із братом Діром?

– Родове коріння Аскольда – десь у скандинавських народностей. І дослідники твердять, що Дір – не ім'я Аскольдового брата, а титул чи хоча б прізвисько. Тому це слово і супроводжувало Аскольда, протягом багатьох століть якимись істориками перетворене на ім'я...

– Як загинув Аскольд?

– За візантійську невдачу його вбив отой «віщий» Олег, який захопив Київ і вчинив переворот. Він воював проти хазарів і сам постраждав від укусу змії... А невдача під Царградом дала християнам свято Покрови. І кілька років тому Українська православна Церква канонізувала Аскольда, зарахувавши його до лику святих.

ПРАЗНИК ДЛЯ ВСІХ І КОЖНОГО

– Бессарабці, я чув, вважають Покрову найбільш своїм празником. Це так?

– У кишинівській науковій бібліотеці я конспектував прадавні документи. І там знайшов таке: Аскольд, спустившись Дніпром до Понту Евксинського, тобто Чорного моря, кілька разів причалував для поповнення провізії у містах Хаджибей (попередник Одеси) та Кілія.

Цей празник у нашому краї вважається найбільш своїм. З ним пов'язані безліч чудових звичаїв, обрядів, правил, прикмет і повір'їв – цієї неоціненної краси народної творчості. Зокрема, дуже шанують у Придунав'ї обряд Весільні замовини. Його люблять бессарабські незаміжні жінки та дівчата. Уранці кожна з них наливає у склянку теплої води і промовляє над нею замовину. Потім цією водою вмивається і, якщо в кого є сорочка коханого чоловіка чи хлопця, витирається нею, проказуючи:

Благослови мене, Боже, на вінчальний вінець,

Хай настане дівоцтво моему кінець.

Не потрібні мені більше дівочі коси,

Хай дівки незаміжні їх носять.

На заміну прошу дружини платок

Та на пальця вінчальний перстеньок.

Благослови мене, Боже, на святу Покрову.

Амінь.

– І це збувається?

– Щосуботи в нашій церкві вінчаються три – чотири пари. Не зважаючи на економічні та політичні потрясіння, люди дотримуються свого основного життєвого призначення – паруватися, множитися і землею населяти.

– Василю Григоровичу, прочитайте, будь ласка, молитву на плодючість людського роду.

– Молитов багато. Одна з них так і називається: «Молитва про швидке заміжжя на Покрову». Вслухайтесь:

«О, Пресвята Діво Маріє! Прийми цю молитву від мене, негідної слуги твоєї, і вознеси її до Престолу Бога Сина Твого. Хай милостивим він буде до прохань наших. Звертаюся до тебе, як Заступниці нашої: почуй нас, як моляться до Тебе. Покрий нас покровом Твоїм і попроси у Бога Сина Твого нам усім благ: подружжю – любові та злагоди, дітям – слухняності, скривдженним – терпіння, скорботним – благодушності, всім же нам – духу розуму і благочестя, духу милосердя і покірливості, духу чистоти і правди.

Вбережи мене від гордості й самолюбства, дай мені бажання до працелюбства

і благослови плоди праці моєї. Як Закон Господа Бога нашого велить людям у чесному шлюбі жити, то приведи мене, Матір Божа, до нього не для догоджання бажанню моему, а для виконання призначення Отця нашого Святого. Адже він сам сказав: недобре чоловіку бути одному, і створив йому жінку в помічницю, благословив їх рости, плодитись і населяти землю.

Пресвята Богородице, почуй покірливу молитву з глибини серця дівочого, дай мені чоловіка чесного і благочестивого, щоб ми в любові з ним та злагоді прославляли Тебе й милосердного Бога: Отця і Сина, і Святого Духа нині і прісно, і на віки вічні. Амінь».

– Яка висока і зворушлива поезія! Хто складає такі молитви?

– Служителі Церкви.

– Значить, там служать талановиті поети.

– Але люди додають до цих молитов своє особисте прохання. Дівчата Бессарабії, яким уже надокучило дівувати, моляться так: «Свята мамо, Покровителько, накрій мою голівоньку хоч ганчіркою, аби я не залишилася дівкою».

«ГРАЮТЬ ЗОРІ У ПРОСТОРІ»

– Це рядок з пісні?

– Ні, це перша частина бессарабської приповідки. Друга порівнює: «Як Покрова – у фольклорі». Йдеться про невищерблену творчу кмітливість моїх земляків. Незмінним є у нашому краю головне повір'я: «Прийшла Покрова – надій обнова». Серйозно конкурує із синоптиками прикмета: якщо на Покрову вітер дме з півночі, то чекай на зиму холодну й багатосніжну, а якщо з півдня – чекай на теплу.

Бессарабці склали свої цікаві правила на Покрову і на весь час для незаміжних та заміжніх жінок. Першим належить уранці заплести косу й аж увечері її розплести; спекти щось смачне і погостувати ним приємних людей; нагодувати птахів і тварин; подати милостиню; прикрасити стіл квітами і привітати зі святом свою родину.

Жінкам заміжнім належить узяти ікону Покрови Пресвятої Богородиці й уранці прочитати над дитячою молитву: «Як покровом на Покрову покривала Матір Божа землю від усяких бід, так і я приступаю до своєї дитини. Як Матір Божа, Цариця Господня, покровом землю всю накриває, так і я плід лона свого накриваю від усякої напасті. В ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа. Амінь».

У бессарабському Придунав'ї на Покрову не дозволяється виконувати тяжку роботу. А якщо цей празник випадає на будень і є невідкладні справи, то робити їх можна. Тільки згідно з православною традицією – сумлінно, «у правді і простоті».

Не випадково у нашій країні Покрову оголошено Днем захисника Вітчизни. Релігійне свято відзначається як національне.

– А греки, яких Пресвята Богородиця врятувала од військ Аскольда, цей день вшановують?

– З вірогідних джерел мені відомо, що навіть у їхній навчальній історії не згадується цей факт. Але то справа греків. Ми ж давайте помолимося за мир на сході держави. І попросимо: «Україну покрий омофором, Покровом!».

Продовження.

Початок у №№ 17–24, 26, 28–30, 33–40

Дмитро ЧОБІТ

**СВІДКИ
З УКРАЇНСЬКОГО БОКУ**

Курь Ольга Вавриківна, 1935 року народження, жителька с. Голубиця. Записав Д. Чобіт 1 травня 2018 р.с. Голубиця.

Ті події я добре пам'ятаю, вони врізалися у пам'ять. Усе село тільки про те й говорило.

Ми тоді жили на хуторі Під Лісом села Голубиця, по інший бік річки. За лісом знаходилася Гута Пеняцька. Мені запам'яталося, що в той день наші люди з Голубиці і Жаркова, ще за ночі, виїхали саньми на форшпан¹ до Бродів на станцію де мали перевозити муніцію². У тому форшпані брали участь наші сусіди, потім вони про нього часто розповідали. У Бродах вони мали бути вранці, тому мулили виїхати вночі, затемна. За Жарковим перед Ясеновим їх зупинили німці і довго не могли з ними порозумітися. Німці не знали української, а українці – німецької. Аж знайшовся серед наших фурманів³ той, що знав німецьку – він служив в австрійській армії. Німці заборонили їхати далі і розвернули сані назад, бо довкола саме стали збиратися німецькі війська.

Вдосвіта німці пішли дорогою на Гуту Пеняцьку. Цілий день було тихо, але тривожно. В наше село наїхало і багато чужих саней з кінями, на них прибуло німецьке військо. Фурмани чекали його повернення, бо мали завести солдатів назад.

Під вечір доносилися звуки стрільби, а вже коли стемніло над Гутою Пеняцькою здійнялася велика заграда – то горіло село. Яскрава заграда стояла цілу ніч, було чути як там стріляли і щось сильно бахкало. Стало дуже страшно.

У той день коли палили Гуту Пеняцьку у небі літав один літак, спочатку високо, а потім досить низько, ми на нього дивилися, на крилах були німецькі хрести. Літак над нашим селом і Гутою Пеняцькою літав і в попередні дні, мабуть то була розвідка.

Коли з'явилася добра трава і в Голубиці вже її випасали, ми з дітьми погнали худобу на пасовисько до Гуту Пеняцької. Там вже хатів не було – стояли одні комини. Було страшно. Почався сильний дощ і ми з пастухами сховалися у костьолі, він був відкритий, у середині все чисто прибрано, стояли образи.

Більше на Гуту Пеняцьку у той рік я не ходила.

Нашу розмову з Ольгою Вавриківною дуже уважно слухав через пліт її сусід Степан Омелянович Загоруйко, він підійшов і поділився своїми відомостями про Гуту Пеняцьку.

Загоруйко Степан Омелянович, 1958 року народження, с. Голубиця. Записав Д. Чобіт 1 травня 2018 р.с. Голубиця.

¹ Форшпан – введена німецькою окупаційною адміністрацією повинність, яка полягала у відробітку певних днів на місяць власними кінями і гужовим транспортом.

² Амуніція – скорочена вимова слова амуніція. Тобто вантаж воєнного призначення.

³ Фурман – ізданий.

ТРАГЕДІЯ ГУТИ ПЕНЯЦЬКОЇ

ПРИЧИНИ, ПЕРЕБІГ, НАСЛІДКИ

У нашій родині були поляки моя прабабця – полька з Гуту Пеняцької Катерина Рисіцька, 1864 року народження. У мене є документ. Про події минулого я найбільше знаю за розповідями моєї тітки Ганни Василівни Федюк 1924 р.н., рідної сестри моєї мами Ярослави Загоруйко. Тітка мами розповідала, що до Другої світової війни у нашій родині часто збиралися і українці, і поляки – на празники, свята, весілля чи хрестини. Ідучи через Голубицю наші родичі та знайомі поляки з Гуту Пеняцької заходили до тітки, пили воду, обговорювали новини. Все було як і в давніші часи. Тітка Ганна дуже дивувалася і не могла збагнути, що призвело до такої дерези, вона говорила, що все змінилося після 1934 року. Десь перед вибухом війни поляки перестали заходити і поводитися не так як завжди. Переміни було видно, але тому спочатку не надали належного значення. Потім усе переросло у відверту ворожнечу, причини якої моїм родичам незрозумілі й досі. Все завершилося знищенням Гуту Пеняцької та переселенням поляків до Польщі після закінчення війни.

Гуту Пеняцьку знищили німці, бо там діяла велика радянська партизанка, село було сильно укріплене і на озброєнні мало навіть гармати. Кілька разів там гинули німецькі солдати, тому проти села німці й влаштували каральну акцію. Ще з вечора Гуту Пеняцьку з усіх сторін оточили німецькі війська. Люди із сусідніх сіл говорили, що у них діялося подібне – всюди напередодні ввечера по хатах квартирували німці. Вони готувалися до акції дуже старанно. Перед тим провели розвідку з літака – він літав кілька днів перед знищенням Гуту Пеняцької і в день коли її спалили. То був один літак. Говорили, що з нього стріляли по Гуті Пеняцькій.

Всі люди говорять, що Гуту Пеняцьку німці палили вже вночі, там стріляли і чулися вибухи. Так тривало до ранку.

Мене обурює, що тепер поляки стали брехати, говорять, що Гуту Пеняцьку знищили дивізії «Галичина» і УПА, що там загинули тисячі мирних жителів. Якщо там загинули тисячі, то чому поляки не провели розкопки, ексгумацію останків жертв, чому й досі там нема жодної могили? Наші селяни говорили, що бачили дві ями з трупами, але і на їх місці й досі навіть хреста ніхто не поставив.

Степан Омелянович Загоруйко порадив поїхати в інший куток села Голубиця і поговорити з його батьками, які теж чимало знають про Гуту Пеняцьку.

Загоруйко Омелян Степанович, 1934 року народження. Село Голубиця. Записано 1 травня 2018 р. Д. Чоботом.

Мені нічого не відомо про конфлікти українців з поляками до війни. Жили мирно спокійно. Знаю, що до нас часто приїжджав на нар-



Ольга Вавриківна КУЦЬ

тах (лижах Д.Ч.) поляк Міхал Скібіцький за яйцями, його прізвище є на пам'ятнику в Гуті Пеняцькій. Що він робив з тими яйцями не знаю, але приїжджав часто, взимку якраз перед спаленням села.

Тоді вже була напруга. З наших людей до Гуту ніхто не ходив, бо там часто хтось пропадав. Взимку 1944 року наші батьки вночі ходили по селу з вилами, бо очікували нападу поляків з Гуту Пеняцької. Вночі в Голубиці завжди стояли вартові на в'їздах до села.

Одного українця Кароля Федюка забили в Гуті Пеняцькій, він родом з Голубиці, поїхав до батьків, а вертався у Верхобуж де був за зятя. Їхав конем на санях через Гуту Пеняцьку, бо туг була найкраща дорога. З Жаркова він повернув на Гуту. У Жаркові його бачили, а до Верхобужа вже не доїхав. То було зимою сорок четвертого. Усі говорили, що то справа рук поляків.

Ворожнеча з поляками розпочалася перед війною. До того наші батьки з поляками дружили, їздили одні до других в гості, мали спільні справи. Чого сталася ворожнеча – не знаю, але почали її поляки. Батьки казали, що то все почалося після того, як застрілили польського міністра. Після того поляки стали робити українцям розмаїті пакості.

З Голубиці наші селяни їздили на базар до Бродів через Гутиську Брідську і Поникву. Виїжджали ще затемна, про це знали поляки з Гутиська Брідського і ставили на дорозі борони, якісь цвяхи, коні наступали і пробивали копита. То страшна біда. Переїхали їздити через Гутиську Брідську, бо то теж було польське село і там поляки робили усілякі шкоди українцям.

Через Гуту Пеняцьку українці перестали їздити і ходити, бо там траплялися різні випадки, пропадали люди. У Гуті була сильна польська боївка, казали, поляки мали дві гармати. Бандерівці туди теж не ходили. Навпаки вони у Жаркові і Голубиці стояли на сторожі від поляків.

Тепер поляки вину за спалення Гуту Пеняцької спихають на бандерівців, але то неправда, там бандерівців не було, бо на Гуту через наше село їхали німці у німецькій формі і з німецькою зброєю.

У нашому селі зупинялися мінометники, вони поверталися з Гуту Пеняцької, то був день десь в обід. Біля нас вони варили у польовій кухні кашу. Мене та інших хлопців вгощали кашею. Солдати були українці у німецькій формі, а офіцерами – німці. Командира називали недороблений німець – перероблений поляк.

Ми з хлопцями роздвигалися на міномети, показували нам і міни з такими хвостами, вони рядами лежали у дерев'яних скриньках.

Д.Ч.: Ви кажете, що німецьке військо, яке складалося з українських солдатів і німецьких офіцерів їхало через Ваше село і варило кашу. То воно, що поверталося із спаленої Гуту Пеняцької?

– Ні. Гута Пеняцька горіла вночі, а то ще був добрий день. Стояла зима, дні тоді короткі, а то ще було задовго до вечора, десь в обід. Якби тоді горіла Гута, то було би видно дим, а його не було – стояла ясна погода. Світло сонце. Горіти стало аж надвечір або й вночі. От тоді вже стало страшно, бо над Гутою виднілася величезна заграда і чулася стрілянина, щось вибухало. Ми дивилися на заграву, казали, що вона стояла цілу ніч.

Весною з хлопцями ми пішли до Гуту Пеняцької там ще стояли обгорілі хати, а костел був цілий, але ми до нього не заходили.

Загоруйко Ярослава Василівна, 1933 року народження. Село Голубиця. Записав Д. Чобіт 1 травня 2018 р.

Моя бабця Катерина Рисіцька, походить з Гуту Пеняцької, вона – полька. А чоловік у неї був українець – Пилип. Наша родина мала родичів і приятелів серед поляків сусіднього села Гута Пеняцька. Українці і поляки до війни жили мирно і спокійно. Не було жодної ворожнечі. Українці їздили на празники і свята до своїх родичів і знайомих у Гуту Пеняцьку та ходили з ними на службу Божу до костьолу, а коли поляки з Гуту приїжджали у гості до Голубиці, то всі разом ходили до української церкви. Сиділи разом за столами та співали українських і польських пісень. Полякам дуже наші пісні подобалися.

Але вже перед війною відносини зіпсувалися, українці та поляки перестали їздити одні до одних, нараз стала якась ворожнеча. Я того ніяк не можу збагнути. Чому так сталося?

Перед вибухом війни мій брат Михайло Федюк йшов через Гуту, то поляки там його перестріли, побити, обірвали китиці на виштитій сорочці та обізвали усілякими польськими лайливими словами. І це тільки за те, що він ішов через польське село в українській виштитій сорочці.

Подібне творилося і в іншому польському селі Гутиську Брідському – там поляки робили усілякі прикрощі українцям на дорозі, яка йшла повз те село на Броди через Поникву. Через те українці перестали тою дорогою їздити. Ми часто думали чому так різко змінилися добросусідські відносини з поляками на ворожнечу.

Гуту Пеняцької тепер нема, але її знищила не УПА, як то тепер брехливо намагаються показати поляки, а німці, через те, що там була сильна радянська партизанка. Ті радянські партизани не тільки вбивали німців, а й грабували наших селян. Про таке всі завжди добре знали.

Д.Ч. А коли саме, в яку пору дня горіло село Гута Пеняцька?

Гута Пеняцька горіла вночі, над лісом за яким вона знаходилася цілу ніч стояла велика заграда.

Довгань Адам Павлович, 1929 року народження, житель села Голубиця. Записав Д. Чобіт 1 травня 2018 р.

Мені тоді було 15 років, дещо я сам пам'ятаю, а дещо знаю із розповідей батька і сусідів. Надвечір попереднього дня у сусіднє село Жарків прийшли німецькі солдати, вони були у німецькій формі, але говорили українською мовою, їх називали «дивізійники». Офіцерами у них були німці. Вони стояли у Жаркові, я їх не бачив, то з розповіді батька і сусідів. Знаю, що Гута Пеняцька почала горіти десь вночі – стояла велика заграда від вогню.

Д.Ч.: А може горіло вдень?

– Не, не, горіло вже вночі, бо вдень було ясне небо і не було видно диму. Якби горіло – було б видно дим.

Але все село наше знало, що щось недобре діється у Гуті Пеняцькій. Горіти почало вночі, вже диму не було видно бо стемніло, а лише сильну заграву. Чути було стрілянину і вибухи.

А літаку у той день літали над Гутою Пеняцькою?

– О так, так я добре пам'ятаю, що цілий день літав літак. То був тільки один літак, він літав і в попередні дні. Пролітав над нашим селом. На крилах були німецькі хрести – ми їх бачили, коли він опускався низько.

Д.Ч.: А чи ходили ви у Гуту Пеняцьку після її спалення?

Літом сусід іхав у якихось справах у сусіднє село фірою і я поїхав з ним. Їхали через Гуту Пеняцьку. Там стояли недогорілі хати і комини. Костьол стояв цілий.

Д.Ч. А чи заходили ви тоді до костьолу?

– Ні в костьол ми не заходили – перехрестились і поїхали далі.

Наступні спогади Адама Довганя відтворено з відеозапису здійсненого Тарасом Солеваром на Гуті Пеняцькій 21 жовтня 2009 р. (Гута Пеняцька. Спогади очевидців. 21 жовтня 2009 р.: <https://www.youtube.com/watch?v=wijYQZ7B2Ms>).

«Я пригадую, що ми з хлопцями влітку 1944 року приїжджали сюди на Гуту кінями, по яблука. А гарнізон прийшов з Пеняцького лісу і в нас ті яблука забрали, що ми назбирали. І один хлопець, такий як я мусив взяти ім ті яблука до Пеняк.

А тут на Гуті, ще тоді стояли хати. Не всі хати були спалені. То тепер вигадують, що всі хати спалили – то брехня! Стояли хати дерев'яні».

Запитання: А чому тепер нема садів, а лише одна грушка і дві яблуні?

МАЙСТРУ ЧУТТЄВОЇ АКВАРЕЛІ

– А то вже комуністи у 60-х роках загнали сюди потужні трактори С-100 і бульдозерами все розрівняли. Сади викорчували, а дерева позгортали на купи.

Але повернуся до раніших подій. Під час тих подій 1944 року багато поляків врятувалося, вони повтікали лісом у сусідні села, зокрема на Майдан, потім через кілька днів сюди повернулися. Вони викопали великий рів закопали трупи вбитих людей.

Під час того погрому частина поляків переховувалася в костелі, кажуть у пивниці, чи дещо в іншому місці, але в костелі вони врятувалися. Кажуть, що і на горіщі костелу заховалися.

Розказували, що все почалося з якихось німців які йшли тут на розвідку. Чи вони йшли з Верхобужа, чи може з Майдану і тут їх перейняли поляки з тими партизанами Крутикова і тут їх понизили. І за то німці знищили Гуту.

Один з Жаркова розказував, він вже теж помер, що він мав на Гуті вірного колегу, поляка. Він бував у нього в Гуті, а той приходив до нього у Жарків, жили дружно як рідні брати. Каже, що між нами не було жодної різниці, що він поляк, а я українець.

Я чув від нього, що він мав на Гуті колегів жили дружно, товаришували. То я чув від нього, кілька років тому він помер.

Був такий собі Федюк привозив з Колтова сіль, мило, ... і міняв у Голубиці на продукти: хліб, кури, масло, яйця. Він кілька разів проїхав через Гуту, але одного разу його тут на Гуті спинили і тут його замордували.

Запитання: А як називався той Федюк не знаєте?

– Каролько, Каролько. Він ще мав у Голубиці братів Дмитра і Михайла Федюків. Каролько сам родом був із Голубиці, а женився до Колтова.

– Вони, поляки, ще священика замордували тут близько біля Гути, він їхав з Ясенова до Жаркова.

А Гута Пеняцька було село небагате, можна сказати бідне.

Про партизанів радянських скажу, що вони все в людей забірало: в кого яка свинка чи теля, чи курка все забірало. У нас молодого коня забрали, не мав ще й три роки. Все, що їм подобалося в людей по селах забірало.

Був ще такий випадок. З Волох до Голубиці ішов якийсь невеликий загін німців, розвідка чи що. І тут на Гуті їх радянські партизани захопили, роздягнули їх і роззули, так, що вони босими йшли по снігу. То десь люди бачили, гнали їх на Гуту.

У нас у Голубиці теж проживало немало поляків, але жоден з них під час війни не пропав. А тепер брешуть, що українці нищили поляків тому, що вони поляки. Якби то так було, то бандерівці знищили б когось із поляків у Голубиці, але жодного такого випадку у нашому селі не було. Ні один поляк у нашому селі Голубиця не загинув – можете запитати будь-кого і вам підтвердять мої слова.

Далі буде

2018 року, серед вагомих пам'ятних дат державного значення, Україна відзначає 120 років від дня народження українського художника-постімпресіоніста, графіка, театрального декоратора Миколи Кричевського (1898, Харків – 1961, Париж).

Мистцеві судилася доля мужнього вельета, що в розкриллі української діаспори утримав високість духовних надбань своєї Батьківщини. Його життєвий і творчий шлях схожий на численні стежки інших українських мистців, розкиданих воєнними буревіями по всьому світу. Водночас це – особливо виразна постать національної культури ХХ століття, адже саямо таланту мистця – із незгасимого сузір'я видатної родини Кричевських.



Микола Кричевський народився 24 листопада 1898 року, в Харкові, у першому шлюбі Василя Григоровича Кричевського – українського архітектора, графіка, фундатора стилю українського модерну в архітектурі, першого художника українського кіно, автора дизайну національного герба України «Тризуб» та перших українських банкнотів. 1906 року родина переїхала до Києва, де згодом батьки розлучилися. Плекаючи найніжніші почуття до матері, Микола все ж не поривав духовної спорідненості з батьком. Природно, що мистець обрав шлях художника й свої перші ґрунтовні знання отримав у майстерні Василя Кричевського в Українській Академії Мистецтв. Полишивши навчання, Микола Кричевський почав працювати художником-декоратором та актором у театрі українсько-



го режисера Миколи Садовського. 1923 року разом з трупом він переїхав до Праги, де вступив до Вищої художньо-промислової школи й Української студії пластичних мистецтв, пов'язавши на кілька років своє життя із цим містом.

Проте справжній талант Микола Кричевський зумів розкрити лише в Парижі, куди переїхав 1928 року. Попри гамірний і швидкий темп великого міста, він вів доволі скромний спосіб життя й цілком віддавався улюбленому живопису. На початках поринув у щоденну тяжку працю – копіювання шедеврів Лувра. З часом його роботи набули популярності, вирізняючись надзвичайною майстерністю. Мистець щоденно ходив на етюди в Парижі та його околицях. Поступово викристалізувалися манера й стиль, окреслився той неповторний почерк, що досі вирізняє Миколу Кричевського з-поміж інших мистців.

Майже з перших днів Другої світової війни мистець як громадянин Франції пішов добровольцем до війська. Успішне повернення означило новий виток його творчої діяльності.

1949 року Микола Кричевський відкрив для себе Венецію – відтоді травень і вересень стали місяцями, присвяченими Італії. Плавуче місто романтиків стало його палкою закоханістю, подарував-

ши мистецтву численні живописні сюжети великого художника.

1955 року Микола Кричевський уперше зустрівся з родиною брата Василя Кричевського в Нью-Йорку (США). Так у творчість мистця увійшла Америка, де в урбаністичних мотивах відобразилося його особливе світобачення. Відтоді подорожі до Америки стали доволі частими. У Нью-Йорку Кричевський малював, спілкувався з родиною, а також навчав живопису свою племінницю Катерину, яка захоплювалася акварелями дядька й приїздила до нього в Париж на етюди.

Упродовж 1957–1961 років мистець нерідко звертався до сюжетів української тематики, навіяних спогадами й листами матері з Києва 1930-х – 1950-х років про далеку Батьківщину. Означуючи етнічну належність, він завжди наголошував на українському походженні, за жодних обставин не забуваючи про родинне коріння.

Із роками Кричевський став знаним художником, одним із найкращих французьких акварелістів. Його роботи, написані в постімпресіоністичному стилі, збагатили мистецтво України й світу сотнями акварельних пейзажів Франції, Італії, Австрії, Швейцарії, США. У художньому спадку Миколи Кричевського є твори, написані олією, гуашшю, темперою, а також графіка, але саме акварель стала його улю-

бленою технікою, а набережна Сени – звичним місцем для етюдів.

Акварельним творам мистця притаманна тонка лірична настроєвість. Кожний етюд – це не лише зображення краєвиду чи міської панорами певної пори року, а й вираження стану природи в поєднанні з авторським світовідчуттям. Усі акварелі об'єднує висвітлена кольорова палітра, м'якість і поетичність, легкість і невимушеність, відчуття прозорості води й повітряності простору. Таку досконалу майстерність автор повсякчасно віртуозно втілював у неповторних живописних образах.

Микола Кричевський залишив велику мистецьку спадщину, яку поступово повертають в Україну нащадки. Нині її значну частину гідно представило Опішне.

26 вересня 2018 року, у рамках Національного наукового симпозиуму «Український керамолінгвістичний простір: проблеми наукового дискурсу», у Музеї мистецької родини Кричевських відбулося відкриття виставки «Микола Кричевський: у координатах часу й мистецтва». Ювілейна експозиція представила 51 твір мистця з фондів Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського, Сумського художнього музею імені Никанора Онацького та Лебединського міського художнього музею імені Бориса Руднева. Експозицію доповнили унікальні архівні матеріали – світлини та листи Миколи Кричевського з колекції Національного музею-заповідника українського гончарства.

Виставка творів Миколи Кричевського – важлива художня подія в Україні, яка дає нагоду досягнути цю яскраву постать на перетині Часу й Мистецтва, в яких він жив і творив.

Жанна НЕВКРИТА,
інформаційна служба
Національного музею-заповідника
українського гончарства
Фото Тараса ПОШИВАЙЛА



Міжнародна літературно-мистецька Академія України та знане чернігівське видавництво «Десна Поліграф» надрукували збірку віршів видатного сербського та македонського поета Рісто Василевські «Серце кола».

з сербської мови книгу переклали: Сергій Дзюба та Олена Дзюба-Погребняк (перекладачі-упорядники, редактори і керівники цього проекту), Анастасія Сирота, Анастасія Гойса, Дарія Соколова, Яна Сєратюк, Юлія Шаповал та Марина Москаленко. Пропонуємо вашій увазі відгук про цю книжку українського письменника, перекладача, критика, президента Міжнародної літературно-мистецької Академії України Сергія Дзюби.

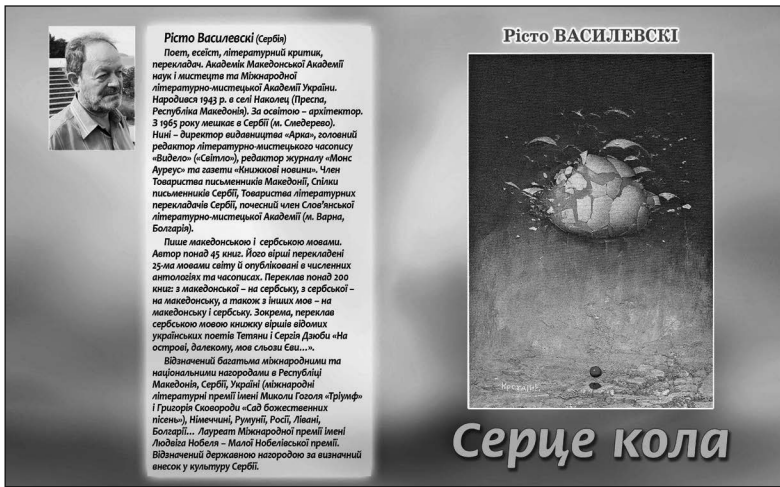
Як на мене, всю літературу можна поділити на гарну (яка має позитивну енергетику), погану (хоча, мабуть, тоді її не варто називати літературою) і ті дива, що плекає у своїй оселі видатний македонський і сербський поет Рісто Василевські – до такої міри його творчість не вкладається в жодне проксове ложе традиційних уявлень і канонів. Коли всі (чи майже всі), образно кажучи, саджають на власних поетичних обійстях традиційну «городину», уява добродія Рісто витворює щось зовсім інакше, неймовірне, неповторне і водночас напрочуд привабливе, мудре та людяне. Бо мало не в кожному рядку – такі цікаві, дотепні, проникливі афоризми, глибокі філософські максими, дивовижно образні порівняння, метафори, алюзії:

«Щоб людина себе поважала, а Творець їй не наказував...» – ось так емко, несподівано, влучно та свободолюбно. Можна вимудрувати цілий філософський трактат, довго й плутано розтїкатися мислю по дереву, завзято та банально товкти воду в ступі, вибудувувати всілякі химерні, кручені, безмістовні лабіринти зі слів – і називати все те творчістю... А можна, виявляється, одним лаконічним рядком висловити найбільш сокровенне, душевне, омріяне! Йй-богу, геніальна фраза, яка, безперечно, є життєвим кредо поета.

Мислення Рісто Василевські не має кордонів – таке враження, що його вірші живуть і мандрують зі швидкістю світла, пронизують, наче благодатне сонячне проміння. Поет мешкає в чарівно мальовничому сербському місті Смедерево, яке стало для нього так само рідним, як і мала батьківщина – затишне македонське село Наколець, і водночас – у дивовижно неозорому, магичному всесвіті.

«Щоб ми сягнули зірок, які зовсім поруч...» – ще одне щире одкровення від добродія Рісто на підтвердження моїх слів. Адже зорі для нього – це не якісь там абстрактні, віддалені на мільйони світлових років, холодні та бездушні світила, а такі живі, трепет-

МАШИНА ЧАСУ ВІД ЧАРІВНИКА ЗІ СМЕДЕРЕВА



Серце кола (обкладинка)

ні, пульсуючі згустки справжніх віршів, наших найзаповітніших бажань, а ще віри, надії та любові. Можливо, це – душі наших близьких, про яких ми пам'ятаємо, адже люди живуть на Землі саме стільки, скільки зберігаються в пам'яті рідних і друзів. Можливо, «розібрані» зорями душі близьких пам'ятають про нас... Просто ми чомусь не звикли зачудовано-захоплено підводити голови, щоб роздивитися прекрасне нічне небо, помилуватися ним, відчути себе частиною великого Всесвіту. Утім, про це не забуває поет! А ще він знає, що найбільші дива трапляються зовсім поруч, головне, навчитися відчувати їх, як білі гриби в лісі.

Добродій Рісто – безперечно, інтелектуал, високоосвічена людина з енциклопедичними знаннями, з власним, унікально непересічним досвідом. Він мислить, як великий учений. Та, попри все, зрозуміється доволі просто і зрозуміло, принаймні будь-яка людина з вищою освітою такі поетичні міркування збагне. Його поезія – напрочуд цікава, справді неповторна, духовно філософська та проникливо лірична, інтелектуальна й водночас – дивовижно проста, мов вітер та веселка, дерева й квіти, сонце і місяць. Тож такі вірші, думки та почуття непересічного автора з Балкан знайдуть відгуки в серцях і душах багатьох українських читачів!

Що мені ще дуже подобається? Така вільна, розкута поетична манера Рісто Василевські, яка, однак, не перетворюється на хаос. Бо цей світ майстра – напрочуд гармонійний! Він використовує найрізноманітніші літературні прийоми, але при цьому має свій неповторний авторський стиль (що дуже важливо для будь-якого поета), тож його влучні, дотепні афоризми і максими не просто запам'ятовуються – їх хочеться цитувати! І буквально за одним-

єдиним рядком, за яскраво крилатою фразою можна впізнати самого автора.

То він пише такі собі сучасні оди, стилізуючи їх до начебто звичних колись, але вже давно призабутих панегіриків. Утім, це блискучий літературний прийом! Бо насправді оди Рісто Василевські не мають нічого спільного з уже традиційними прославляннями можновладців.

Здається, чарівник зі Смедерева вже винайшов власну маши-

ну часу, і для нього немає жодних проблем, аби мандрувати в наше далеке минуле та невідоме майбутнє! Сильне враження на мене справили, зокрема, його історичні поетичні подорожі – «Про папір, азбуку та Кирила», «Про Симоніду» (дивовижну долю наймолодшої сербської королеви), «Про вождя без голови» (вірш, присвячений легендарному Карагеоргію – керівникові сербського повстання проти Османської імперії), «Про Теслу» (видатного винахідника)...

Це – і проникливо зворушливі вірші, присвячені колега-поетам: Борисові Пастернаку («Розмова про один лист»), Брані Петровичу («Розмова про Брану»), трагічній долі знаменитого Мильковича («Розмова про себе та Мильковича»)... Цікавий і вірш про зустріч письменників, учасників міжнародного з'їзду «Дні та ночі літератури» у Бухаресті, з прем'єр-міністром Румунії Адріяном Настасе, який запросив відомих творчих гостей на вечерю і довго вів змістовну розмову з ними («Розмова про одну вечерю»).

Думаю, один з найглибших і найбільш щемливих віршів –

«Розмова про батьківський вибір місця для домовини», коли ще живий тато обирає та показує своєму синові місце, де хоче бути похованим. Прочитую останні рядки:

*Я – ні живий, ні мертвий,
Іду за ним та киваю головою, –
так, ніби мені зрозуміло
навіть те, що чекає мене...
але глибоко в душі уявляю
картину з якимсь каменем,
що на верхівці Гори
хилиться то до одного,
то до іншого Озера,
дивиться прямо у небо,
і не дозволить,
щоб нас хтось викорчував.*

Сумно? Так. Але і цей вірш про розважливу мудрість людини похилого віку не пригнічує, а розчулює. Як і багато інших людяних, світлих (хоча й інколи дуже болісних!), по-справжньому патріотичних поезій Рісто Василевські.

Дякую, дорогий Рісто, за високу честь – перекладати книжку Ваших віршів. Я щасливий, що Ви є в моєму житті!

Сергій ДЗЮБА,
президент Міжнародної літературно-мистецької Академії України,
письменник, перекладач, критик

ПІД НЕБОМ КОПРИВЩИЦІ І ПЛОВДИВА Делегація НСПУ на Першому міжнародному поетичному фестивалі у Болгарії

Співпраця Національної спілки письменників України і Спілки незалежних письменників Болгарії розпочалася ще у 2016 році з ініціативи Олександра Гордона та Вані Ангелової та втілилася у впорядкованій О. Гордоном і виданій у травні цього ж року двомовній українсько-болгарській антології європейського вільного вірша «Вільний вітер».

У 2016 і 2017 роках у Києві та Борисполі на поетичних фестивалях і презентаціях антології побували делегації з Болгарії, а з 27 вересня по 1 жовтня 2018 року в Болгарії на Першому міжнародному поетичному фестивалі «Під небом Копривщиці і Пловдива» перебувала делегація НСПУ у складі: М. Сидоржевського, О. Гордона, І. Ковальчук. Українську делегацію в Софії зустріли голова Спілки незалежних письменників Болгарії Марін Кадієв та його заступник Нікола Герджиков. 28 вересня наша делегація разом із письменниками з Хорватії Валерію Орлічем, Сердженом Духовичем, Анте Грегівим, Анделькою Корчуланіч, сербськими письменниками Біляною Мілованіч Живак, Іскрою



Марін Кадієв вручає нагороду ім Радко Радкова Олександр Гордону

Пеневою та словенськими поетами Наташею Швікарт, Здравко Кокановічем і Сафетою Осмічіч з Нідерландів взяли участь у святковому відкритті фестивалю та інших заходах, ознайомилися з історією міста Копривщиця, відвідали будинок-музей класика болгарської літератури Димчо Дебелянова. Копривщиця – стародавнє місто, перлина Болгарії з цікавою історією, яскравими народними та літературними традиціями.

29 вересня всі гості фестивалю виступали у місті Пловдиві перед болгарськими письменниками з різних регіонів країни. Пловдив – наймальовничіше місто Болгарії з багатомістовою історією, відоме ще з античних часів як Філіппополіс. Побували письменники на античному стадіоні й на території античного

театру у стародавній частині міста, ознайомилися з іншими архітектурними пам'ятками.

30 вересня – 1 жовтня українська делегація перебувала у столиці Болгарії – Софії, де мала низку зустрічей: в офісі Спілки незалежних письменників Болгарії, з представниками Асоціації письменників Болгарії на чолі із Захарія Івановом та послом України в Болгарії Віталієм Москаленком, де були обговорені різні питання взаємної співпраці. Українських представників нагородили грамотами та вручили кожному нагороду імені «Лицаря світової поезії» Радко Радкова і плакети Климентія Охридського Битольського округу Македонського дружества письменників. Нагороди відзначаються художньо вартісним, майстерним виконанням.

Делегації домовилися про подальші зустрічі та взаємну співпрацю. Вже готуються українсько-сербська й українсько-польська двомовні антології європейського верлібру. Тож українська поезія, як можемо пересвідчитись, упевнено крокує європейськими теренами.

Олекса ГОРДІЄНКО



Вікторія ГАЛАМАГА

Коли вперше побачила колекцію львівської майстрині Вікторії Галамаги, не могла не вигукнути – яка краса!

Наталка КАПУСТЯНСЬКА

справді, колекція створених нею оригінальних народних строїв із повсті не залишить нікого байдужим. Тож повсть, вовна, і музика повсті Вікторії Галамаги...

– Пані Вікторіє, чому Вам, викладачу фортепіано, захотілося робити етно-одяг? Ще й не простий, а такий, що має потужну енергетику...



МУЗИКА ПОВСТІ ВІКТОРІЇ ГАЛАМАГИ

– Напевно, творчість – це мое призначення, тому що я все життя малюю. Сама собі завжди шила одяг, бо не хотілося носити той, який пропонували колись у магазинах. В молоді роки несподівано для себе почала ліпити і створювала для театру ляльок персонажі. Потім захопилася ткацтвом і багато років ткала гобелени. А п'ять років тому в Інтернеті побачила вироби з повсті й захотіла навчитися їх робити.

– У кого навчилися творити таку красу – красу повсті? Адже, коли дивишся на Ваші вироби, з'являється відчуття радості й комфорту...

– Не лише ви мені таке кажете. Вивчала уроки різних майстрів з різних куточків нашої планети. Дивилась відео майстрів, записувала, вивчала і... почала зі звичайного футлярчика для окулярів.

– Чому обрали саме вовну?

– Вовну вівці дуже любила і люблю, навіть коли ще не знала про всі її можливості. В хаті було кілька ліжників – карпатських тканих килимів. Вовна викликає в мене захоплення, радість, я відчуваю енергію природи, її силу, тепло і виникає бажання творити з неї дива. Це єдиний у світі матеріал з безмежними можливостями – схід-



ні народи виготовляють з вовни юрти, килими, одяг. З неї можна зробити іграшку і вечірню сукню, аксесуари і картини, капелюшки і шуби. Існують і різні техніки: мокрого і сухого валяння. Вовна в процесі увалювання вдало поєднується з натуральними шифонами і шовками, хусточками з коконів тутового шовкопряда, і утворюються різноманітні фактури.

Найдосконаліші вироби дизайнерів і колекції в стилі pret-a-porte de LUX із різних країн світу завойовують світові подіуми.

– Кого хотіли б згадати з відомих дизайнерів?

– Захоплює вишуканість колекція з повсті французького дизайнера Френка Сорб'є, дизайнерки Vilte, вражають вечірні сукні американця Томаса Хорст і ще декількох дизайнерів з різних країн світу.

Сподіваюся, що моя колекція «Вернісаж етно» і проект «Відродження мистецтва збивання повсті» сприятиме збереженню національних цінностей нашого народу.

Готова до співпраці з мистецтвознавцями. Гадаю, буде багато цікавого і корисного для сучасного бачення виробів з повсті. Не могу не згадати, що мій проект належить до еко-напрямку і сприяє збереженню фауни, бо використовується тільки стрижене руно з його наймовірними лікувальними властивостями.

І нехай звучить музика повсті, несе радість і комфорт, красу і досконалість у світ мистецтва.

– Музика повсті – це...

– У моїй свідомості музика і творчість дизайнера об'єдналися. На дефіле і в слайд-шоу, які створювала,

завжди ретельно підбираю музику: екстравагантну, темпераментну, чуттєву...

– Одяг з повсті можна носити в будь-яку пору року?

– Для літа є нуно-повсть – поєднання шифону й ажурних технік у валянні. У спеку не парить, а в прохолоду зігріває. Прати нуно-повсть можна в прохолодній воді з шампунем, а вироби на зиму – куртки, пальто, краще віддати в суху чистку.

– Чи використовуєте Ви карпатські мотиви у виробках з повсті?

– Дизайн виробів і орнаменти народжуються в душі. Як досягти колориту карпатських і народних мотивів, відомо тільки Богові, який подарував мені щастя творити красу. Важлива властивість, закладена, думаю, генетично, бачити красу оточуючого світу і творити її через призму мого бачення і духовного досвіду. Навіть перші мої вироби – шалики, торбочки,



мову народна артистка України Леся Горова. Питає, «Вікторіє, чи ви не будете проти, щоб я зняла кліп з новорічними колядками у ваших виробках...» Це було несподівано. Я забула, за чим стояла в черзі в магазині, вийшла на вулицю, щоб продовжити розмову по телефону. Серце радісно забилося – це ж просто диво! А потім у моїх виробках Леся Горова їздила на етно-фестивалі до Франції, Німеччини й Угорщини. А ще придбала чудовий кардиган, у якому приймала нагороду з рук президента. Казала, що мої вироби мають неймовірну енергетику.

– Ви справді творите оригінальний одяг, який гідно може представляти Україну на міжнародних конкурсах. Чи брали вже участь у міжнародних виставках?

– Брала. Мала й персональну виставку в Марійському товаристві м. Львова. Потім почали запрошувати на фестивалі у Відень, Барселону й Чикаго. Відомі журнали мод світу, зокрема «Ukrainian people», розмістили на своїх шпальтах фото з моїм одягом. Я вирішила створити колекцію кардиганів. Виготовляла її цілий рік, бо на кожен виріб іде місяць кропіткої праці. А коли колекція була готова, то зрозуміла, що в комплекті мають бути такого ж стилю черевички й чобітки. І зовсім несподівано для себе відкрила ще здатність виготовляти взуття.

– У Вікторії Галамаги є улюблений виріб з повсті?

– Улюблений? (замислилась). Мабуть той, що зріє в уяві. Поки що це секрет.

капелюшки і квіти з вовни з захопленням купували як в Україні, так і за кордоном. Що, звісно, надихало мене на подальшу роботу. Оскільки все, що доводиться мені робити в житті, завжди хочеться зробити якнайкраще. Потім ускладнюю наступне завдання, і сама із захопленням чекаю, чи вдасться мені це. Тому і в повсті поступово перейшла на корсетки, сукні, куртки, пальто... Маючи при цьому велику підтримку поціновачів.

– Маєте цікаву історію, пов'язану з вашим захопленням повстю?

– Майже три роки тому пролунав дзвінок. Зі мною почала роз-

УРОКИ ШКОЛИ МЕДІАОСВІТИ НА КІНБУРНІ

Для мене Школа медіаосвіти на Кінбурні почалася 2006 року. Для ефективної роботи над кандидатською під час відпустки я разом з іншими аспірантами прибула «з візитом» на Кінбурнську косу в с. Покровка в сільську хату наукового керівника професора Ганни Володимирівни Онкович.

Ніхто з нас навіть уявити не міг, які цікаві зустрічі тут нам готувало життя. Окрім нас, аспірантів, туди, на берег Ягорлицької затоки Чорного моря, приїжджали унікальні особистості – колеги і друзі господині дачі. Тепер усі ми вважаємося ветеранами Школи медіаосвіти на Кінбурні, яка одержала таку назву значно пізніше – 2015 року. У перші роки тут ми познайомилися з кількома науковцями старшого покоління, зокрема, – з Владленом Степановичем Лутаєм, доктором філософських наук, професором – «синергетиком», який саме працював над новим навчальним посібником і знаходив час ділитися життєвим, професійним і «туристичним» досвідом. Цікаво, що наступного року в кімнаті, де мешкав професор, «поселилися» ластівки, звилі гніздо... І він, приїхавши знову, «віддав» їм кімнату, щоб птахи мали змогу виховати у спокої своє потомство. Це був ранній Кінбурнський період... Старше покоління науковців – професори А. Г. Михайлик, Н. А. Шип, доценти О. Д. Глушич, І. В. Жилавська – знали й цінували тишу, спокій і продуктивність наукової роботи там, а молодше – відчувало і тягнулося до «професійно-орієнтованого спілкування».

Наступний «ранній» Кінбурнський період подарував знайомство з Галиною Іванівною Лозою, Ростиславом Бобренком, Ольгою Янишин, Наталею Духаніною, Катериною Балабановою (на той час вони були аспірантами або здобувачами Г.В. Онкович, а тепер усі – кандидати наук). Наше спілкування одне з одним підбадьорювало і підштовхувало до



роботи. Кожен із нас працював у різних вишах України: Київ – Івано-Франківськ – Донецьк – Миколаїв, проте «мозковий штурм», обмін думками і спілкування були важливими для кожного.

Наше перебування на Кінбурні було насичене... Найголовніше – робота над дисертаціями. Паралельно – і відпочинок на морі, і прогулянки до реліктового «лісу Геродота», і відвідування «саги», грязевого озера, і спостереження за неймовірними пейзажами, птахами, тваринами і рослинами. Згодом, помітивши наші «фотозвіти» на фейсбуці, прислала свої фотографії з Кінбурнської коси й інформацію про неї Ольга Сак, завідувачка відділу рідкісних і цінних видань Херсонської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олеса Гончара. Цитую: «Одна з відомих пам'яток Кінбурнського півострова – Волижин ліс, який є залишком лісів стародавньої країни Гілеї. Давньогрецький історик Геродот писав, що Гілея існувала тут у V столітті до нашої ери. Тоді Кін-

бурнська Коса була вкрита густим лісом. Залишки реліктових лісів можна зустріти і зараз у вигляді ділянок з невеликими гаями дуба, берези, вільхи та осики, розкиданих серед піщаних просторів коси. Вода, спека, вологість, пекуче сонце сприяють швидкому розростанню дерев і трави в піщаних низинах. Такі місця густо заростають папороттю, болотними рослинами, дерева щільно обвиває виноград і хміль, утворюючи таємничі і містичні «саги», як їх називають місцеві жителі. У Волижиному лісі гніздяться багато видів птахів, зокрема сірий журавель, лебідь-шипун і орлан білохвостий – загалом близько 300 видів. Понад 60 видів тварин занесені до Червоної Книги України. Кінбурн – одне з найулюбленіших місць мешкання рожевих пеліканів, які обрисами нагадують птеродактилів, але дивно граційні в польоті».

Було багато емоцій, вражень, які кожен з нас віз додому й жив із ними (і – ними) до наступного приїзду. Такі кінбурнські періоди асоціюються з Ганною Володимирівною та її «командою», яку згодом повповнили ми – ті, кого Кінбурн зблизив, об'єднав, заохотив до творчості, до плідної роботи. Згодом виникла ідея систематично продовжувати науково-орієнтоване спілкування. Відділу теорії та методології гуманітарної освіти в Інституті вищої освіти НАПН України, який в останні роки багато хто справедливо вважав одним із центрів медіаосвіти в нашій державі, на той момент уже не було. Було прикро і боляче за перспективи української медіаосвіти, адже дослідження, здійснені в Інституті вищої освіти останніми роками,

свідчили: наша держава в цьому напрямі випереджає не тільки Європу. Українські та зарубіжні колеги вважали, що досвід України у розробці та впровадженні професійно-орієнтованої медіаосвіти слід розвивати й поширювати. Ішлося про медіаосвіту майбутніх фахівців різних напрямів підготовки, оскільки було акцентовано увагу не на «журналістиці/медіа для всіх», а на тому, як найбільш ефективно використовувати професійно-орієнтовані медіатексти у підготовці майбутніх фахівців, щоб у подальшому вони успішно застосовували навички роботи з мас-медіа для підвищення професійного і культурного рівня та були готовими до самоосвіти впродовж усього життя. Приємно усвідомлювати, що ми в чомусь вирвалися вперед і це «щось» стало педагогічним надбанням України. Відзначимо принагідно, що терміни «професійно-орієнтована медіаосвіта», «медіадидактика вищої школи» в освітній простір вперше ввела саме професор Г.В. Онкович.

Завдяки медіаосвіті концептуально змінюється наповнення поняття «гуманітарна освіта». Саме професійно-орієнтованій освіті були присвячені дослідження більшості з нас. І в розвитку цього

фонду України та охороняється Законом. У довідниках зазначається: «Кінбурнська коса – тихе, віддалене від цивілізації місце, з природою, що збереглася в первозданному вигляді. Кінбурнська коса має свій неповторний мікроклімат. З одного боку вона омивається морською водою, з іншого – прісними водами Дніпра, суша покрита буйною трав'яною рослинністю, сосновим і дубовим лісом. Через велику кількість цілющих трав Кінбурнську косу іноді називають аптекою під відкритим небом. На косі росте понад 500 видів рослин, багато з яких є лікарськими – ромашка, чебрець, валеріана, звіробій, м'ята, безсмертник піщаний, золототисячник тощо. У сосновому лісі багато білих грибів». А ось «дикі орхідеї», що квітнуть тільки в перші дні травня, інтригували. Орхідне поле тут – найбільше на нижньому Дніпрі та в Європі. На 1 кв. м виростає 30–60, а інколи й 100 орхідей, сім'я яких представлено 6 видами роду Orchis (зозулинець).

Учасники Школи медіаосвіти на Кінбурні вже не раз звертали увагу на те, що нові життєві обставини вимагають орієнтації вищої школи на всебічний розвиток особистості. Медіакомпете-



Доцент КПІ Наталя ДУХАНІНА проводить заняття з англійської мови для дітей. Цікаво, чи досвід викладання у вищій школі прислужиться?

го педагогічного спрямування рухалися послідовники: сучасний фахівець зобов'язаний бути медіакомпетентним.

Перша медіашкола відбулася в травні 2015 року під гаслом «Медіашкола на Кінбурні – біля диких орхідей». У назві «травневої школи» ключову роль відігравали слова «медіашкола», «Кінбурн», «дикі орхідеї». Медіашкола – в нашій аудиторії це поняття можна було не тлумачити, бо приїжджали сюди, в село Покровка, для роботи над дисертаціями в тиші і спокої, далеко від цивілізації спілкуватися з колегами, думки яких були зайняті тими самими проблемами. Знали про регіонально-ландшафтний парк «Кінбурнська коса», що належить до природно-заповідного

тентність фахівця – це інтегральна характеристика особистості, яка складається з окремих компетенцій і є сьогодні ознакою медіакультури. Над цією проблематикою працювали молоді дослідники Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України, серед яких – кілька наших колишніх студентів, за матеріалами дипломних робіт яких, виконаних в руслі експериментального спецкурсу «Медіаосвіта» в Національному технічному університеті України «КПІ», було видано колективну монографію «Медіакомпетентність фахівця». Саме практика викладання цього спецкурсу переконала в необхідності перетворення медіаосвіти «взагалі» в «професійно-орієнтовану». ▶



«Дитяча зміна – 2016» на фоні стінопису

► Для деяких студентів науковий пошук, спрямований на збагачення професійними знаннями, продовжився при написанні дипломної роботи. Успішно захищені дослідження, виконані як дипломні проекти, і стали основою колективної монографії. Видання тематично об'єднаних дипломних робіт студентів у вигляді монографії прекрасно представляє можливість професійно-орієнтованої медіаосвіти. Аспіранти ж розглядали медіаосвітні технології в контексті інтерактивного навчання майбутніх фахівців.

...На початку травня перша група «школярів» прибула до Покровки для апробації самої ідеї «Медіашколи». Наша «Медіашкола на Кінбурні біля диких орхідей» передбачала: заїзд, дні навчання (лекторії, тренінги, майстер-класи, обмін досвідом, знайомство з літературою, спілкування) і відпочинок (екскурсії, прогулянки, зустрічі, творчі вечори; висадка рослин), роз'їзд. Сьогодні, аналізуючи «шкільні» дні впродовж кількох років, маємо підстави вважати, що таку форму професійно-орієнтованого спілкування і навчання можна розглядати як медіаосвітню інтерактивну технологію, що сприяє підвищенню професійного та культурного рівнів знань учасників. І не тільки. Проілюструємо це на прикладі.

Провісницьку роботу в культурознавчому напрямі традиційно веде професор з Миколаєва Анатолій Григорович Михайлик – відомий культуролог, краєзнавець. Він, один з найдавніших дачників Покровки – почесний гість медіашколи – добре знає історію Кінбурна, є свідком багатьох подій з новітньої історії села. Від нього ми вперше дізналися, що на території заповідника гніздяться десятки видів птахів, ростуть лікарські трави, гриби. Тут сусідають озера з морською і прісною водою... Він, автор багатьох публікацій про Кінбурн, добре відтворює унікальність цього місця. Розповідає і про те, як зникали табуни диких коней і стада диких кабанів, як зовсім нещодавно хижацьки вилловлювалися з морських вод креветки, мідії. Таке поведіння призвело до зникнення в прибережних водах риб і зменшення кількості птахів на березі.

Почесним гостям школи цікаві наші роботи з медіаосвіти й медіаграмотності, а також наукові проблеми, над якими працюють молоді дослідники. Кожен з присутніх представляв цікаве і корисне, на його думку, видання або публікацію. Зокрема, аналізувалися випуски журналів «Вища освіта України», «Проблеми освіти», «Медіаосвіта», «Медіаосвіта. Інформація. Комунікація» з публікаціями учасників медіашколи, монографія «Медіакомпетентність фахівців», збірка програм «Медіаідактика вищої школи», посібник із медіаосвіти для майбутніх нафтовиків Інни



Майстер-клас Ірини СТЕЦЕНКО: допомагають «асистенти» – діти членів спільноти «Школа медіаосвіти на Кінбурні»

Сахневич, «Національний освітній глосарій: вища освіта» та інші видання. Представлені матеріали демонстрували широкі можливості медіаосвіти для розробки нових теорій і концепцій, апробації унікальних освітніх технологій.

З оглядом новітніх педагогічних досліджень виступила кандидат педагогічних наук, докторант Інституту вищої освіти Г.В.Лесик. Особливо вона виділила архівні матеріали із запровадження кіно в систему шкільного навчання в другій половині минулого століття, стверджуючи, що багато чого можна було б осучаснити і використовувати сьогодні в педагогічній практиці, по-справжньому налагодити індустрію інтенсивного виготовлення новітніх навчально-методичних матеріалів. Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов Національного технічного університету України «КПІ» Наталія Духаніна ділилася спогадами про те, як тут, у Покровці на Кінбурні, вона та її подруги-аспірантки працювали над дисертаціями, розповіла про медіаосвітні технології, що використовуються в навчальному процесі на факультеті комп'ютерних технологій, про перспективи впровадження медіакультури в технічному університеті, про конференцію, яка щойно відбулася на факультеті лінгвістики в КПІ. Учасники школи звернули увагу на стеноду доповіді Г.І.Лози – про досвід КПІ 20-х років минулого століття, коли студенти та викладачі – члени наукових гуртків при кафедрах працювали як дослідники та проєктанти, а результати своєї роботи публікували в наукових журналах. Навчання студентів через наукову діяльність нині є одним із трендів вищої освіти. Кандидат філологічних наук, доцент Національного університету театру, кіно і телебачення ім. І.Карпенка-Карого Маргарита Черненко започаткувала традицію творчих вечорів, поділилася спогадами про батька – учасника Другої світової війни, пізніше – професора КДУ імені Т.Г.Шевченка, прочитала свої вірші, присвячені батькові, ліричну поезію. У Маргарити Черненко в рамках нашої медіаш-

коли відбувся творчий вечір. Напередодні виїзду на Кінбурн у неї відбувся концерт у супроводі інструментального ансамблю, що виконував класику, у Київській філармонії. Справжнім дарунком стало прибуття до Школи музиканта Наталії Шевченко з Одеси. Кілька вечорів вона присвятила розповідям про музику, демонструвала записи концертів фламенко, що їх виконував на гітарі її чоловік Анатолій Шевченко.



Кілька слів про «дитячу зміну». Тепла Ягорлицька затока – привабливе місце для відпочинку малюків. Останніми роками саме цей контингент опікується київська педагог-новатор Ірина Стеценко. Завдяки їй «Школа медіаосвіти на Кінбурні» змінила «дорослий» формат і «працює» не тільки на власній території, а й виходить на зустрічі з педагогами сільської школи. Ірина проводить майстер-класи, тренінги, ділиться своїми авторськими розробками. До зустрічі в Покровській школі готуються всі. Саме тут київський педагог-новатор «на дітях» апробувала свої новітні розробки щодо раннього математичного й інженерного розвитку, які наразі вийшли окремими посібниками для початкової школи та дошкілля. Три роки поспіль зустрічаються члени реально-віртуальної Школи медіаосвіти на Кінбурні із сільськими педагогами. Про нове і новітнє розповідають й інші члени нашої спільноти. Представники «дитячої зміни» виступають асистентами при демонстрації сучасних інтерактивних методик навчання.

Дитяча зміна у нашій Школі на Кінбурні має свій шарм:). Усі ми тут – відпочивальники, але... по-

єднуємо приємне з корисним. Діти є нашими натхненниками, авторами власноруч створеного «археологічного музею» – експонати можна придбати:). Вони – артисти різних жанрів, режисери-постановники експромт-вистав, художники – на замовлення і... для душі... Як і в попередні роки, навідувалися до місцевих мешканців – подивитися, хто з тваринок яке потомство має. Пили молоко – досхочу, смакували «власний» хліб... На городі найбільше допомагала найменша – Алінка. Все – як завжди, від першого року нашого перебування на Кінбурні. Щоправда, діти підрастають... уже інші діти:). Професори і старше покоління відпочивальників традиційно перебувають в особливій шані-пошани... А як же інакше? З «дорослих» раніше в Школі царювали аспіранти. Тепер їм не до того – кандидати наук, доценти... Однак старше покоління тут має з ким спілкуватися, сперечатися, ширити горизонти власної культурної пам'яті.

Так, упродовж останніх років наша Школа на Кінбурні змінила формат. Колишні аспіранти влітку працюють у приймальних комісіях, на іспитах у своїх вишах, тож погодити конкретну дату зустрічей усіх стає дедалі важче. Звичайно, ми користуємося можливістю спілкуватися з цікавими особистостями, які приїжджають до Кінбурну на відпочинок. Часто ми навіть не знаємо, хто приїде, але спілкуванням-збагаченням залишаємося задоволеними завжди. У різні роки це були доктори наук Максим Балаклицький, Володимир Білецький, Михайло Найдюнов, Вікторія Шевченко, відомі журналісти, викладачі. При плануванні зборів учасники «Медіашколи на Кінбурні біля диких орхідей» орієнтуються на унікальність місця її проведення: похід у реліктовий «ліс Геродота», відвідування «саги», грибе-полювання, спостереження за тваринним і рослинним світом унікального місця, що не так давно набуло статусу Національного природного парку «Білобережжя Святослава». Святковий вихід до орхідного поля відбувається за будь-якої погоди, адже ці диво-рослини квітнуть лише два тижні на початку травня. По дорозі можна милуватися білими лебедями і качками на озерах, іншими птахами в небі і на землі, назв яких, на жаль, ми не знаємо... А ще – конкурси: на крашу світліну, на оригінальну страву, на найкращі клумбу, дитячий малюнок, букет, торт... Цікавим і несподіваним виявився задум Маргарити Черненко: вона знімала кінбурнські човни, а пізніше представила ці знімки з оригінальними текстами-етюдами.

Торік відбулося «осучаснення» культурної програми: готувалися театралізовані дитячі вистави, до творення яких долучилися старші відпочивальники. Виготовляли маски з пап'є-маше, діти

самостійно розробляли сценарії, імпровізували... Цього року працював одноденний «археологічний музей», «експонати» якого збиралися протягом днів відпочинку, вигадувалася історія кожного. Потім на імпровізованій виставці діти представляли свої «історичні знахідки» і пропонували їх викупити...

Деякі «школярі» в спекотні дні липня-серпня взагалі живуть у наметах на березі моря і милуються сходом-заходом сонця, морем, небом, птахами...

Подальші зустрічі учасників нашої «Медіашколи на Кінбурні» відбуваються щороку: наприкінці червня в Києві – у рамках конференції «Мова і культура» традиційний круглий стіл «Медіаосвітні технології в навчальному процесі», в липні-серпні «Медіашкола на Кінбурні» традиційна у Покровці. З реалізацією чергової ідеї «школярів» – створення сторінки спільноти на Фейсбукі – ми збагатилися і друзями, і темами. Життя в сторінку «вдихнула» її творець – доцент Катерина Балабанова. Віртуальна «Школа медіаосвіти на Кінбурні» мала не тільки відображати епізоди нашого реального перебування у Покровці, а й сприяти спілкуванню «школярів» у «позанавчальний» час. Поступово віртуальна сторінка стала школою не тільки для реальних членів спільноти. Її матеріали виявилися корисними для багатьох, хто цікавився медіаосвітньою проблематикою – сьогодні таких понад 2000. Виникла необхідність розширення віртуальної школи – на Фейсбукі з'явилася сторінка «Медіашкола професора Ганни Онкович», згодом – «Медіаідактика професора Ганни Онкович», «Вікіідактика», «Педагогічна блогідактика», «Книгоспалах-ідактика», інші... Складася традиція, що не порушується вже кілька років, – фотографуватися на тлі настінного малюнку, виконаного Ярославом Онковичем. Цей стінопис на кінбурнській хатинці – найкращий мурал в Україні, бо далі – затока, Чорне море...

Коллективне занурення в перспективи медіаосвіти у Покровці на Кінбурні відбулося. Результати нашої «Медіашколи на Кінбурні» потребують осмислення та розвитку. Можна вести мову про перспективи Кінбурнського волонтерського культурно-освітнього проєкту. Він міждисциплінарний. Поради, якими ми збагачуємося на Кінбурні, не пропадають марно. Ми й досі керуємося науковими принципами, зі вдячністю згадуємо «кінбурнські уроки», продовжуємо роботу в сучасному освітньому просторі, на ниві науки та освіти. Представники Школи медіаосвіти на Кінбурні вдячні за науку, за добро, за радість спілкування.

На цьогорічному фестивалі театрів «Молоко», присвяченому 10-літньому ювілею Одеського культурного центру, програма дивувала своєю різножанровістю та естетичною різноплановістю.

Від епатуючих експериментів з «ритуального» до традиційного психологічного театру. Симптоматично, що перемогу вибороли спектаклі за класичною та сучасною українською драматургією – «Украдене щастя» І. Франка, «Баба Пріся, або на початку і наприкінці часів» П. Ар'є та «Лісова пісня» Лесі Українки.

Драму «Украдене щастя» презентувало творче об'єднання «ІNAKSHE» з Харкова, режисер Лілія Петренко. Прем'єра відбулася 10 червня 2017 р., тоді пластичне рішення належало випускнику ХНУМ ім. І. Котляревського Ігорю Альтману. Згодом за її хореографію взялася студентка цього ж університету Ганна Горбунова.

На фестивалі «Молоко» вистава йшла на камерній сцені в мінімалістично оформленому просторі. Це не завадило постановці посісти II місце. До того ж, абсолютно очікувано стала перемогою колективу в номінації «Найкраще пластичне рішення». Адже головною перевагою цієї роботи є пластичний малюнок, де через сучасну хореографію змальовано емоційно-почуттєву сферу історії класичного любовного трикутника. Ці сцени змінюють доволі стримані драматичні картини, де актори не педалюють емоції, не намагаються перевтілитися у персонажів. Інколи навіть здається, що вони навмисно «відсторонюються» й читають текст від того чи іншого героя, не «перетягуючи» його на себе. У номінації «Найкращий актор» перемогу здобув виконавець ролі Миколи актор Сергій Пакулаєв.

Якісна драматургія, неперевершена гра акторів, іронічність, цілісність акторського ансамблю – все це про виставу «Баба Пріся, або на початку і наприкінці часів» Херсонського обласного академічного музично-драматичного театру ім. М. Куліша. Невщухаючі оплески глядачів свідчили про те, що ця робота посідає гідне місце в «рейтингу» фестивалів вистав на основній сцені. Так і сталося – I місце та перемога Народної артистки України Олени Галл-Савальської (Баба Пріся) у номінації «Найкраща жіноча роль».

Автором трагікомедії про долю диваківатної родини, що мешкає в 30-кілометровій Чорнобильській зоні відчуження, та режисером виступив Павло Ар'є. Він упевнено й водночас акуратно розгортає тему в площині метафорично-побутовій, з додаванням елементів фантастики та містики. Член журі, актор та режисер Івано-Франківського драматичного театру ім. І. Франка Андрій Кирильчук зауважує:

НА СЦЕНІ ФЕСТИВАЛЮ «МОЛОКО»



«Лісова пісня»

«Для мене цією виставою Павло Ар'є відкрився іншою гранню свого таланту. Я знаю його як обдарованого драматурга, делікатну, вразливу та відкритую людину з колосальною любов'ю до серця. Але, як кажуть – таланту багато не буває! Ця постановка – абсолютно зріла режисерська робота. Імпонує, що в цій виставі – українська драматургія й режисура не є регіональними. Ми співоча нація, маємо свій внутрішній метафоричний код. І в цій роботі це яскраво проглядається. Ця вистава сповнена мистецькими образами й відчуттями вібрації автентично-справжнього».

Вібраціями автентичного характеру сповнена й вистава, що отримала Гран-прі фестивалю, – «Лісова пісня» від Львівського академічного театру ім. Л. Курбаса. «Це візитівка сучасного українського театру», – переконаний

член журі, театрознавець Олег Зайцев. Окрім перемоги, спектакль виборов номінацію «Найкраща режисура».

Жанр вистави зазначений як драма у трьох актах за Лесею Українкою. Структура постановки й вибудовується за зазначеною формою – три дії та два антракти, загалом понад три години «спілкування» із загадковими та фантастичними персонажами «Лісової пісні». Режисер Андрій Приходько розгортає метафоричну історію Мавки та Лукаша в камерній атмосфері, де глядачі наближені до дійства. Але, оскільки очочих потрапити на виставу було дуже багато, колектив був вимушений розширити свої «сценічні рамки». Частина глядачів сиділа в партері, частина – півколом на сцені.

Композитор Мар'яна Садовська сплела барвистий «вінок» з укра-

їнської музики, співів, де розкривається мелодія мови, мелодика українського фольклору. Звичайно, підсилило цей ефект національне вбрання (художник Б. Поліщук). Співи, що заповнили Одеський культурний центр цього вечора, що плавно перейшов у ніч, вражають своєю силою, професійністю, чуттєвістю, чесністю. Актори відчувають одне одного «на клітинному рівні», паралельно підключаючи до «творчого симбіозу» й глядачів. Мавка у виконанні Оксани Козакевич – безпосередня, чиста, відкрита душа, яка світиться зсередини добром. Саме це світло наповнило всі закутки душі Лукаша, якого у виставі грають Я. Федорчук (він же у третій частині перевтілюється в образ Хлопчика), М. Береза та А. Козак. Такий режисерський хід дає змогу більш об'ємно, ілюстративно та гостро продемон-

струвати деградацію людини, її внутрішній розпад. Микола Береза додає: «Мені видається, що це один із сильних прийомів, що діє. Було би круто для актора провести самому таку лінію героя. Але з іншого боку – і для глядачів це більш виразна різниця: ось така барва, а тут така барва...».

Трупа театру підкуповує своїм професіоналізмом, вражає чистотою та відвертістю, закохує у свою естетику, дивує філософією та чарує красою. Спектакль Львівського академічного театру ім. Л. Курбаса пустив своє творче могутнє коріння в одеський театральний ґрунт, і сподіваємося, що на сильних гілках цього дерева розростеться пишна крона!

Олена ЖАТЬКО

театрознавець

м. Миколаїв

Фото Юрія РЕБРИКА



«Украдене щастя»

«МОСКАЛИЦЯ» ЗА МАРІЄЮ МАТІОС НА НОВІЙ «СЦЕНІ 77» НАЦІОНАЛЬНОЇ ОПЕРЕТИ УКРАЇНИ

25–26 жовтня в Національній опереті України відбудеться відкриття нового сценічного простору «Сцена 77», що облаштований під самим дахом старовинної будівлі театру. Доволі великий і дуже світлий театральний майданчик-цех на 120 глядацьких місць наприкінці жовтня стане домівкою для вистав різних жанрів і різних напрямів театрального мистецтва.

Першою постановкою «Сцени 77» стане містична драма «Москалиця» за однойменним твором сучасної української письменниці Марії Матіос. Вистава продовжує серію драматургічних експериментів, розпочатих у Національній опереті України (пригадаємо конкурсні проекти для молодих режисерів, драматичну виставу «Маруся Чурай», ін).

«Москалиця» – вистава про долю української селянки Северина, кинутої на поталу історії, соціуму, громади. Режисерка проекту Влада Белозоренко зображує її широкими, імпресивними театральними штрихами. Хореографічний і музичний складники значно підсилюють образність вистави, героїня якої замкнута, майже аутична жінка. Северина легше спілкується з тваринами, навіть зі змі-



ями, аніж з людьми. Сюжет твору містично закручується навколо того, як героїня рятується від неблаганної висилки в Сибір, вона змушує енкаведиста майора Вороніна повірити, що вона відьма і господиня над карпатськими зміями.

Балетмейстер-постановник – Дар'я Ніязкулова.

Художник костюмів – Марія Погребняк.

Музичне оформлення вистави – Сергій Нестерук.

Художній керівник – н.а. України Богдан Струтинський.

Додамо, що Київський національний академічний театр оперети матиме тепер п'ять театральних майданчиків: театально-концерт-

на сцена МКЦ ім. Івана Козловського, що на Хрещатику, 50 Б, Театр у фойє, експериментальна сцена «Stage_Lab», Головна сцена та «Сцена 77» на Великій Васильківській, 53/3.

Катерина МОРОЗОВА,
театрознавець

Національний академічний театральний оперетний театр України

ПРЕМ'ЄРА
25, 26 жовтня
Початок о 19:00

Марія МАТІОС
МОСКАЛИЦЯ
Містична драма на 1 дію

Режисер-постановник – Влада Белозоренко
Сценограф та художник по костюмах – Марія Погребняк
Балетмейстер-постановник – Дар'я Ніязкулова
Музичне оформлення – Сергій Нестерук

Генеральний директор-художній керівник театру – н.а. України Богдан Струтинський

Співпраця з: KOBLEVO

Телефон: 044 287 62 97, 287 26 30
Факс: 044 287 62 97, 287 26 30
E-mail: info@opera.com.ua, opera@opera.com.ua

ЖИВОПИС «У ЧОТИРИ РУКИ»

«Вражаючий магнетизм руху барв і зображень», – каже відомий український мистецтвознавець Роман Яців, – спонтанно передається глядачеві картинами подружжя Романа і Надії Фединів, виставленими у золотому залі Українського фонду культури імені Бориса Олійника».

це не перебільшення. Переступаєш поріг просторого приміщення й одразу опиняєшся у дивовижній казці високого мистецтва. Затамувавши подих, прикипаєш поглядом до яскравих полотен із застиглою музикою густих фарб різних кольорів і гри відтінків. У них стільки експресії, різкої динаміки і загадкового шаленства вималюваного змісту, що мимоволі втягуєшся у ритміку зображення.

Стою перед «Трьома скрипачами», як укопаний. На них біло-сніжне вбрання, широкі червоні пояси і розцвічені з гусачими пір'їнами брилі. Кожен, хвацько пританцьовуючи, виконує свою мелодію, яка зливається з двома іншими, створюючи гучну гуцульську симфонію – запрошення в гості до рідного краю. Та, оскільки полотно висить першим серед експонатів, то воно ще й виконує роль запрошення до огляду виставки. Творчо продумано.

– Ти чуєш їхню гру? – запитує поет-пісняр Вадим Крищенко, торкаючись мого плеча. – Я чую.

– Вам сам Бог велів так чути, – відповідаю, – їхня музика вривається в душу.

– Це ти точно підмітив, – мовить поет-пісняр, і щемливе почуття огортає мене.

Неподалік, відставши від гурту відвідувачів, молода парочка пошепки обговорює дві сусідні картини – «Гуцульські танці з топірцями» і «Гуцульські танці зі скрипками».

Пізнавши у моєму супутникові відомого поета-пісняра, юнак звертається до нього:

– А нам дуже до вподоби ваші творчі вечори. Коли буде черговий вечір?

– Це залежить від тих, що там, – Крищенко показує пальцем угору. – Від Міністерства культури...

Навряд чи задовольнила така відповідь молоду пару, яка далі оглядала картини. Це саме робимо і ми з Вадимом Дмитровичем. Немає на виставці жодної картини, біля якої він би не висловив своє компетентне міркування. Зачаровані, стоїмо біля полотна «Бокораші». Троє плотарів, на тужно борючись зі швидкою течією ріки, спрямовують в'язку основних кругляків у потрібному напрямку.

– Пекельно тяжка робота – сплав лісу, – пояснює Вадим



Дмитрович. – Тут художники вловили один із драматичних моментів. Гірські річки дуже норовливі. В'юнами спадають униз, повороти в них несподівані, круті. Треба мати велику майстерність і силу, щоб передбачити, а скоріше відчувати такий момент і не врізатися у скельний берег. Я мав щастя колись спустатися таким плотом. Дивлюся на цих трьох і ніби чую плескітний стогін річки, готової поглинути заповзятих сміливців.

– Гадаєте, вони переможуть ріку?

– Неодмінно. Ти так у своїй газеті і напиши. Це робітники орлиного польоту. Які сильні в них руки, як уперто вони тримаються на ногах, щоб не поскознутися й не потрапити між колод. Я б навіть розширив назву полотна – «Бокораші перемагають». Ти не проти? – Вадим Дмитрович пронизує мене випробувальним поглядом.



– Я – за. Аби автори погодились. – Прочитають у газеті – погодяться, – впевнений поет.

Несподівано нас полонить величезна гора жару. Вона гуде, переливається, темно-жовті плями рвучко змінюються сліпучими спалахами сонця. Здається, на огляд виставили крихту цього вічного світила. Хоча перед нами – звичайний соняшник.

– Талант художників і в звичайному може бачити незвичайне, – стверджує Крищенко.

Біля чергової картини він вигукує:

– Який приголомшливий образ!

На полотні, внизу ліворуч, стрункий красень до губ пристає довгу трембіту, що прогинає верхів'я трьох гір. Навпроти, на веселці, стоїть об'єкт його мрії – така само вродлива юнка. І – підпис:

Гуцулко Ксеню, я тобі на трембіті,

*Лиш одній в цілїм світі
Розкажу про любов.*

Вадим Дмитрович тихо продовжує цю пісню. Потім замовкає. Хай грає трембітар...

Гортаємо книгу відгуків – самі лише захоплення та побажання подружжю Фединів нових шедеврів.

Вадим Крищенко залишає і наші з ним відгук про виставку. Ми нею зачаровані.

– Приємно, що виставка картин подружжя Романа і Надії Фединів як цілісного творчого дуєту дарує людям радість і задоволення, – зазначає директор Українського фонду культури імені Бориса Олійника, відомий український письменник, академік Олександр Данилович Бакуменко. – Я поділяю думку відомого мистецтвознавця Романа Яціва про те, що загадка зміщується в бік синхронності експресії стилю, яка, судячи з їхніх картин «у чотири руки», також є узгодженим моментом у стратегії живописання. Згуртувавши свої емоційні ресурси, подружжя Фединів вирушило у свою міфологічну мандрівку, дедалі глибше занурюючись у гуцульський етнокультурний вир.

Це й визначило чуттєве і символічно-метафоричне середовище Фединів у мистецтві. Такі виставки стали традиційними в Українському фонді культури імені Бориса Олійника.

Михайло БАЛТЯНСЬКИЙ,
заслужений журналіст України
Картини: музики, автопортрет

Якщо спробувати відшукати одне-єдине слово для визначення творчості молодої київської художниці-графіки Анастасії Мельникової, то слово це буде – «шляхетність», «Елегантність», «вишуканість», «витонченість» – варіанти також можливі, але все ж... неточні. Тобто буквально – не такі, що потрапляють у ціль.

Першими роботами Анастасії Мельникової, які мені довелося побачити, були екслібриси. «Екслібриси», книжковий знак – жанр, шалено популярний у 60–70-х роках (коли з'явилися колекціонери екслібрисів, утворилися відповідні клуби, організува-



«Непереможна єдність», 2011 р., туш, перо

ГРАФІКА АНАСТАСІЇ МЕЛЬНИКОВОЇ



«Дилія», 2018 р., офорт, акварель

лися суто «екслібрисові» виставки тощо) і одночасно – такий, що передбачає певну дружню інтимність, в ідеалі – натяки, зрозумілі лише авторів-художникові та замовнику (втім, краще сказати – отримувачу, «адресатові») – ну, і ще «взв'язку до товариському колу посвячених». Потім час «тотального захоплення» минув, і сучасний екслібрис завжди певною мірою – такий собі «розкішний анахронізм». Але «книжкові знаки» Анастасії Мельникової – так би мовити, «про інше». Вони, власне, й не є «книжковими знаками» зовсім, хоча саме таке їхнє використання – застосування, звичайно ж, не забороняється. Це скоріше – просто витончені графічні мініатюри, ювелірної краси й тонкості офорти, до того ж присвячені якомусь із видів «красного мистецтва» – балету, поезії, музиці... Морю музики. Можливо, це – данина реальній професії «адресата», але... не обов'язково. Адже у певному сенсі адресат її творів – Кожен.

Далі ж були надзвичайно... несподівані ілюстрації до «Аліси в Країні Чудес», серія «Пори року», птахи, квіти, дерева, русалки, сирени, ангели, знаки Зодіаку... А окрім офортів – фентезійні малюнки пером, іноді підфарбовані (чи краще сказати – тона-

ні)... чаєм. Справжнім. Такий собі матеріалізований Мілорад Павич.

Випускниця Національної Академії образотворчого мистецтва, учениця Андрія Чебикіна, Анастасія Мельникова віртуозно, а іноді навіть зухвало балансує на найтоншій межі між реальністю і фантазією, враженням і творчістю. Не випадково в її графіці стільки справжнього – люди (тобто портрети; і чомусь складається враження, що портрети лише тих, кого художниця добре знає і намалювати саме забажала, а не просто отримала замовлення), рослини, птахи... І не випадково в її творах (іноді – тих самих) стільки чудового – люди, рослини, птахи... Ну і, звичайно ж, – вовкулаки, Кроляча нора, Безумне чаювання, Дон Кіхот...



«Мелодія часу», 2018 р., офорт, акварель

І ще. В Анастасії Мельникової є кілька «улюблених образів-символів», які легко й природно переходять з однієї її композиції в іншу. Один з них – клітка для птаха – відчинена й порожня.

Оксана ЛАМОНОВА

Василь СТАРУН

КРИСЛАТИЙ КРИЖЕНЬ КОЛЬОРІВ

ВРАНЦІ ЗОРЯ

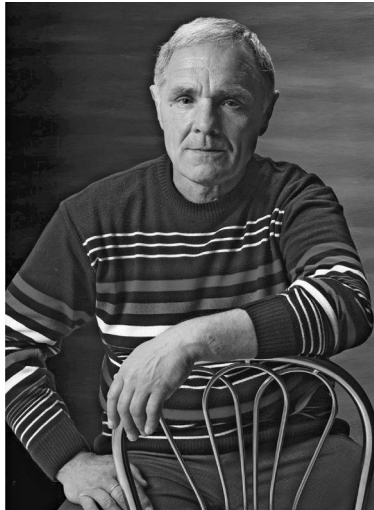
Добігає місяця рядок –
мавританські рядна
вкриють поле.
висипають сміття
на сиві голови
потоків
вранці зоря
умиває вікно

ПАДІННЯ ЗАХОДУ

Розтин летіння
падає під ноги –
не крижень –
хлюпає багном
на рожеве
падіння заходу.
полювання –
спалювання сміття –
чи – просто – час.

РІЗНІ ВОДИ

Колодників
урівноважить
іній – високі брами
паутині легких.
лежати сонцю
вереснем в ожині
в оточенні лелек
і морових: озер –
боліт – джерел – і рік –
і крапель, та інєєм –
що – за порожнім
трапом у ворущинні
чорної трави



З ДВОРІВ

Воліти і влєжати
тепле гніздо – дарма –
що – зачинено вирій.
вогніти – вогніти –
аж поки гвіздок
обценьками вітер
не вирве зболілого
тіла отих яворів
що хагу оточують
нині. як тихо ви-
ходять корови з
дворів по всій

Василь Володимирович СТАРУН вірші почав писати рано. Друкувався в районній газеті, обласній молодіжній «Молододогвардієць», республіканських журналах «Україна», «Київ», «Жовтень», тижневику «Вітрила – 84».

У видавництві «Молодь» 1989 року вийшла його перша збірка «Абетка світла». Багатий світ образності, прагнення досягти глибини української поезії та народної творчості – усе це домінує в поезії Василя Старуна.

У 1990 році в Едмонтоні (Канада) вийшла друком «Анто-

логія нової української поезії», автором якої був Василь Старун. В цей же час його приймають до Спілки письменників України.

Автор дев'яти книжок, лауреат премії ім. Володимира Сосюри (2010 р., за добірку «Таємні листи»).

Вірші Старуна перекладено англійською, італійською, польською та російською мовами.

Відомому поетові Василеві Старуну 13 жовтня виповнюється 65 років. Редакція вітає ювіляра, а читачам пропонує добірку його нових верлібрів.

раз по раз
висвітлює час
на руці
на стіні
над водою

ІМ'Я: «КАРАВАН»

Коли кладе крисані коло
крислатий крижень кольорів
кричить кремінний кінь костьолоу
клучальний клірик костяний
кружляє крейцеровим кленом
клубком коминної куги
квиління книги кліщ калений
когорті куль крізь корогви
калиновий корінний кібець
коментарі коліс клопи
кропивний коливання конус
кують крилаті коропи
кרותи кремації кивають
кривавим кенаром ключів
крути кармінним короваем
колеску кидай крик крипи
кінець копає косу квітки
кому куріп'яний коран
кастетний колос кроком клітки
карає кличе караван

ЧОТИРИ СТИНИ

І гарахів'я гейби гріх
городнім голодом гриміло
грабіж – гробіж голубку грів
глумливий глід горнувся гримом

Слобідській Україні

ПАГОРБИ

Корися маорійська
пасторале – громохкий
велет вибирає мед.
не просторіка в порт
Ешторіала вмандрує
чапля родом від
венед. не дивиться
на захід вітру череп –
коли череп'я стане
проростать. а звук –

і звих – таємної
вечері пророкам
пропонує супостат.
корися – закривайся
на всі двері. довірливі
на ручаях мости.
і пагорби – весь день –
зеленопері не
сприймуть золоті
простоти

НАД ВОДОЮ

Полохкий обрій

ПРЯМА МОВА

(РВАНІ МИСЛІ)

Олег ГОНЧАРЕНКО

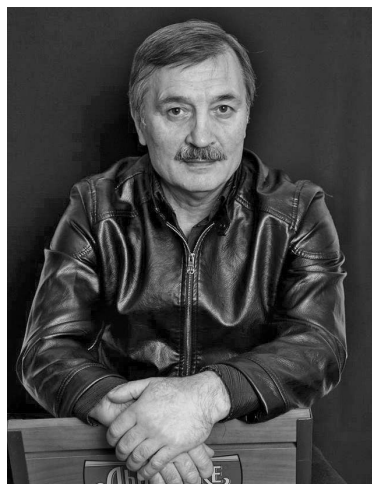
Надіялось прожити
вік без брану...
Та спокій спить десь по-
пелом в траві...
І рвуться вірші на криваві рани –
на мислі рвані – хма-
ри штормові...
А й Київ скис до мор-
су Бесарабкі...
Тому й мені, бач, схлип-
нувши лишень,
і легше вже постави-
ти три крапки,
мов три діри вгатити у мішень...
З яких «настав» на-
стала ця пора?...
Так хочеться в ту «суету-із-сует»,
де березні у росах розкошують
й «придане в смерть»
ще мати не збира –
де не пряде ще ночі світу мати
в млі проданої батьківської хати...

Іду кудись тихенько звідтіля,
де вись і даль ще міря-
лись на схлип...
Мій хліб такий же чор-
ний, як земля...
Моя земля така ж тверда, як хліб...
А ще вони, як спомини, гіркі
й важкі, немов грі-
хи на вагах Бога...

Таких, здається, більш
й нема ні в кого...
Волога, мов розплав-
лена, дорога...
Дерева голі... Збурені граки...
Непевні кроки... Втрачені роки...
Іду кудись від хати в тім саду,
де нас було у матері – три сини...
Вже за двома голо-
сить далеч синя...
А я ще чомусь, кудись іду...

Так якось вірилось –
так, наче зналось
чи зроду-віку було...
Доля давала не жадіб-
но: «На ось!» –
слово, добро і тепло...
Смикнути знову пер-
каль із клавіру,
наче з яси – паранджу?..
Музика, може, ще викреше віру
з мли, якщо їй допоможе?..
Може, пустити за ві-
тром, як попіл,
золото, мите з Води?..
Молодість тим не по-
вернеш сюди –
осені обрям попід...
Тихо-тихенько клавір заголю,
щоб не злякати мінору й жалю...

Який ти є?... Хто ти?... І де ти є?..
Власних таїн не зна-
єш й половини...



Олег Миколайович Гончаренко народився 5 серпня 1959 року в м. Теміртау Карагандинської області, що в Казахстані. Мешкає в м. Мелітополь Запорізької області.

Поет, прозаїк, публіцист, перекладач, краєзнавець, громадський діяч. Член Національної Спілки письменників України з 1993 року. Член Національної Спілки журналістів України з 2014 року. Член Міжнародної літературно-мистецької

Академії України з 2015 року. Член Міжнародної Академії культурних взаємозв'язків Румунії з 2016 року. Член Асоціації українських письменників з 2017 року.

Генерал-хорунжий Чорноморського козацького війська Українського Козацтва (2018). Волонтер. Член волонтерської організації «Небайдужі», м. Мелітополь. Автор понад 30 книг різних жанрів. Лауреат низки премій..

течу-спливаю межі кирпичами
просякнутого потом саману...
Насиченого сонцем саману –
землі, води, соломи золотої
в'явив немало в мури суті тої,
якою осягав височину...
Чого мені життя не додало?..
Кого не вистачає... вже немає?..
Тут смерком батька смерклого тепло
в штрабах кутів щокою відчуваю...
Будую Дім... а час ле-
тить, аж свище...
Вже й сохнуть добрі до-
шки на горіщі...

На краєчку вселенського літа
(поки цілі підлоги й лоби)
научи ти нас, Боже, любити
так, як ти світ заблудлий любив...
Дай про біль пам'ятати
і про вину...
Дай спалити мости і звести...
Дай свою Україну-Укровину
у лайдацьких кутах не клясти...
Дай не знати понят-
тя «обрив душі»...

Дай дорогу, надію, коня, –
щоб, од вуст же коха-
них одринувши,
і мені не вмирати щодня...
А натомість даруй лиш одну
(вчасно) кулю веселу «шальну».

І вийти в степ, й від-
чути степ на смак
під небом, що вагітніє, мов чаша,
дощем, який зоветь-
ся «радість наша» –
це просто так, але й не-
просто так...
Й так легко знов утрапити
в оману,
спаливши в тернах душі і тіла
до рісочки останньої, до тла,
заради непотрібного туману.
Тож, поки в мене очі ще веселі
(хоч іноді...), я всі людські оселі –
сусідські, братні, нічії, ворожі,
в минулому забувши огорожі,
посуну зранку тріш-
ки в небокраї –
туди, де вітер на промінні грає...

Будую Дім (труд – поки й не мину) –
намислюю, настогну ночами,

гривастого гніздів'я гніт
грав гагілковий гімн галузки
гей гамірливий гнівний
глузде
гукань голічерва граніт
гомілковий горастий газ
гурманно гливу глипнув голос
готовий глимнув гілку голу
гартований горном гаразд
гаптований ген гонгом ганок
грів гливою глевкою грань
гуляла гаєм гнана Ганна
гортанно гібала герань

ШЛЯХ

Нимидора – а ще Соломія...
стілки пластає низом
вогонь, шилохвіст через
пастку зуміє протягти
навігацію сонь – до
осоння – до снігу на
гіллях нахилиється
з космосу шлях – що –
посипаний мохом і
сіллю – і загублений
в наших полях

ПОВІК

І віку ківі
рису сир
потоп
сто
туман
мамут
румі
амур
долок колод
буятиме

в собі
...на обрії
повік

НАТУРНИК

Коліна пересипаних
історій:
сми Клеопатри –
вересневі дні, росянки
реконксти завше
хворі – Хорива грива
втрачена рідні
сокочуть пісню в
гіллі потурнака –
накинута котурни
на межу, не потішайся –
бо в сузір'ї Рака
натурником
Ван-Гоговим
лежу...

ГАЧОК

Хмариною за-
гублений гачок –
як літачок.
лиш голосить
його сторчовий
промінь

На клешні
поховав тіла
в торжища,
ще ротом
киває рибина
без часу –
надій на
стрибок

Колешня –
світлиця
каліною
прибрана:
якась там ера
парує в
дерев'яних ночвах
вхололих ягід

Глибоко –
на сармі –
рак-відлюдьок
відає – знає
людські прізвиська –
хто в гості
зайшов греблюю.
верби – обабіч

Стривожені полуниці
в слоїках –
слайдах села.
слава Тобі Боже:
випав сніг – і
надовго.
тиша за ґратами
лісосмуг – ніби
зозулька

Костриця в
річку Стрий
опаде –
рухомі острови
в голодних
луках

поіменують
кожну пташку
що склала крила

СІЧА

Колодники чалять страху
і праміст – містичні
слова покотилися
низом, комети вчорашньої
вражено хвіст стиллом
та нев'язаним кризом.
крисаня впаде у
зворухнутий став, до
здвигнення вуж
одгукнеться зотліло,
долами Гасконії діяв
і спав – і вогнище – й
списане золотом тіло.

ДО МОРІВ

Гарантом вернісажу
буде хуга, шість фуг
зіткали сіті морові.
гуде вогонь і ще
мовчить білуга –
мара кохання
плеще по траві.
у грудні – травень –
червень і вівторок.
віз торохтить
Бандитським шляхом
все... звів Місяця чоло
і Марсу морок, а голос
пісню до морів несе

МАЛЮВАННЯ

На вістря – коридорами
корид, спекотною

Кордобою – вогнисько,
незбільшене сповзання
з роду в рід, зароджене життя –
над лісом низько,
і низка крил скрадалася
на прю. Сюллі-Прюдом...
хто винайшов поета?
замалював срібляником
зорю на рямцю до
жертвовного портрета.
світ – раритет – роз-
трачений – сонкий:
йому на п'яти наступає
Кий та волошковий ґрак анахорета

СИНІЙ ПРОМІНЬ

Розкинув вершу вітер
очмарілий, де той
чумарик? де ті чумаки?
очима бачив, а костями –
марив, і в розмалюваннях
був завжди маркий:
наш прапор – чи бандьєра
росса-негра, стрімкий
за журавлями давніх
літ, не дим – а крижень
березневий верга –
скорочує розсипаний
політ... ліси та схови –
ратуші та дзвони
іржаво випинаються
на схід: десь на Уралі
заростають зони і
промені синій-синій лід

Село Деркул,
Біловодський район
Луганської області

Не хочеться, безодню маєш туги,
коли любов згасає, наче... мак,
посеред світу, край сум-
ного кругу,
де страшно так і самотньо так
всьому – пилиці, пе-
люстці, росині...
Фатальність миті... Дра-
ма на момент...
А далі знову зблис-
нуть далі сині...
І потече знов золото, мов мед,
у час, у простір, в мрії і пісні,
у навіть ще не сказа-
ні марноти, у все,
що зліва, справа і навпроти,
в сади осонні й затінки тісні...
Так буде, є і так було в Началі:
«Крізь мене йдуть у се-
лища печалі...»*

* рядок із напису на брамі Дантового пекла

Усе, чим живу я, – моє,
по праву мого існування...
Бо те, що означу, і є...
Все інше – намари оманні...
Я знаю: зітхає земля...
Я чую: синь зблискує дивно...
Я бачу, немов немовля,
у зірці й росинці – Людину...
Виходжу так часто на прю
із вітром, що знищує рими...
Втаю у нейтрино незримо...
І з Богом про Суть говорю...
Усе, що я бачу, – моє,
допоки... мене не уб'є...

З плечей змели і ангелів і демонів
давно колись-то степові вітри,
дошукуючись люто, сер-
це де в мене,

щоби його роздмухати: «Гори!»...
Вони ж не знали, що дав-
но зсередини,
як горн, ярюсь – по карбу на роду...
І ангели вітрів не попередили...
І демони мовчали на біду...
Тепер ніхто нічого не нашіптє,
ніхто руки та ока не веде...
Тепер я вдома начебто будь-де
в млі дійсності, при-
марами нашитої...
При тім ніде не просто вже мені...
І сам увесь я – Серце-У-Вогні...

Ви не виходите?.. То
дайте я пройду
з цієї мли, смердо-
ти й порожнечі!..
Все те, що нагребли собі на плечі,
ми набули ще й дітям на біду...
Заціпило вам, люди?..
Що ж, тремтїть,
од страху, люті, холоду чи страху...
Я ж поверну на гук старих трембіт,
ледь вирвавшись за пер-
шу-ліпшу браму...
На вас нема ні суду, ні ярма...
У вас нема ні совісті, ні віри...
Та гидко, що у мене вас нема,
хоч топчеться скрізь
миру і без міри...
Люзія ви – зору, слуху, духу...
Дайте я вийду... з себе...
в завірюху...

Щоб словом не наврочити печаль,
я змовчав там, де мав
би говорити, –
тobie кивнув безжур-
но: «Говори ти...»,
і тим війну ненависну почав
із власним серцем, власною душею –

з відчайним «Я», яке
втрачало суть,
яке мовчанням випхав я на суд,
поклавшись знов на «ло-
гіку» дешево...
А малось би й сказа-
ти просто «А»...
Точніше «А-а-а!» я му-
сив прокричати,
аби таки розвіялась п'їтьма
і проступив, означився Початок
чи заспів заповітного Всього,
в якому б дивувався я вічно:
«О!»...

Ще дихається: ти ж таки не вмер
нахабно – незалежно від столиці!
Приходить ще Гоф-
фен... або Превей...
І натхнення джміль
гуде біля правиці
фокстрот вогню – Чер-
воної Лисиці...
Ти забуваєш осоружні лиця...
Ще дихається: ти ж таки не вмер –
просто звільнив свій
овид від химер...
Десь воскресаєш і уже тепер
звучать тобі Лафорґ або Корб'єр...
І трішки, наче, додається міці:
живі ще є!.. Гукають ще живі ці,
такі вогненноокі й чистолиці!..
Ще дихається: ти ж
таки не вмер...

Немає місії давно – є
мла бездонна,
яку тобі повік не перейти
верлібрами Кено чи Арагона –
молитвами й шляхами самоти...
Хто чує ці занедбані світи?..
Хто відає ці зраджені закони?..

Немає місії давно – є
мла бездонна,
є безпросвітні гони самоти,
є чорні перепони й перегони,
є люди – наче в прерії мормони,
що йдуть кудись дав-
но вже без мети...
Поете, може б зупинився ти
ще поки не гудуть кри-
ваві дзвони:
немає місії давно – є
мла бездонна?..

З минулого вихо-
диш, як з чатиння,
ти, ближній мій, одві-
чно грішний скрізь
і зайвий в добрій та ли-
хій годині...
Ти віриш лиш в гвин-
тівочний обріз...
Ти відчуваєш нелюбов до риз...
Тому-то несповіданим
із тіні –
з минулого вихо-
диш, як з чатиння, –
на Чорний Степ міні-
єш Чорний Ліс...
А чом би і не усміх-
нутися людині?..
А чом би не вдиви-
тись в далі дивні?..
Може б, душі й розви-
дилось колісь?..
Бо, друже мій, страш-
ний ти (подивись!),
німий (прислухайся!)
ти крізь солону вись
з минулого вихо-
диш, як з чатиння...

З тобою вже й дерева не говорять:

ти – пілігрим в сум ві-
чності і миті...
Не відчуваєш ні біди, ні горя,
коли гудуть вітри несамотіві.
Ти загубився у забутім літі,
втопивши душу у забутім морі...
З тобою вже й дерева не говорять,
в тумани чорні осінню сповиті...
Тебе ще кличуть недосяжні зорі,
такі холодні і такі суворі...
І так тобі самотньо в цьому світі!..
Долаєш мовчки знов дороги биті
(крім совісті, нема ні-
кого поряд...):
з тобою вже й дере-
ва не говорять...

Немає ні надійності, ні зрад –
є лише «вимоги загу-
бленого часу»...
Ти вічний математиці не рад:
досі уперто мно-
жиш біль на масу...
Схилившись над пери-
метром шинквасу,
виєш, неначе битий конокрад...
Немає ні надійності, ні зрад!..
Є лиш прокляття кля-
того Парнасу...
А вчора ти збирався на парад:
був сам ще возвели-
ченим стократ –
Тим, Хто Здолав і Не-
здоланні Траси...
Верни «святим» сумот-
ну твердь левкасу...
Ще визнай знов най-
більшою із втрат
несприйняття надій-
ності... і зрад...

Рубрику «Мить поезії» веде Василь
КЛІЧАК. E-mail: vc-prosvita@ukr.net

П'ЯТЬ ЛІНІЙ ОБОРОНИ ВИШГОРОДА

У давні часи Вишгород був неприступною фортецею. У місті розміщувався неприступний замок, добре зображений на середньовічних картах і планах.

У 1172–1173 рр. фортеця витримала багатотижневу облогу величезного війська коаліції з 20 князів з участю берендичів з Чорнокоблучького союзу племен. Відомий український історик, археолог, етнограф, археограф, член-кореспондент Російської АН з 1901, професор Київського університету з 1878 р., співорганізатор Київської Громади, член Київського товариства старожитностей і мистецтв Володимир Антонович згадує про п'ять рівнів захисту княжого міста. Підтримують його думку й інші вчені. Про фортифікаційну довершеність Вишгорода веде мову у своїй книжці «Древній Вишгород. В статях і розповідях» відомий науковець та краєзнавець Василь Ростовський. Перша стаття на цю тематику з'являється ще 20 грудня 1986 року «З історії древнього Вишгорода».



Однак ці цікаві факти не потрапили до новітніх туристичних маршрутів, які набувають особливої актуальності після організації в місті «Туристичного кластеру». Виправити ситуацію та створити цікавий туристичний маршрут давніми валами і курганами Вишгорода взялися співробітники Вишгородського історико-культурного заповідника.

На жаль, багато древніх валів було знищено під час спорудження Київської ГЕС та при рівнянні городів, ще у 60-ті роки ХХ століття. Можливо, саме тому відомий історик, археолог ВІКЗ Руслан Орлов нараховував оборонних ліній вже лише три. Пев-



ні їхні фрагменти перебувають на приватній території або у важкодоступних для пересічного туриста місцях.

Перша лінія оборони стародавнього Вишгорода проходила навколо давнього Городища або «Княжого двору». Розповідають, що саме з цього давнього валу у 1846 році Тарас Шевченко замальовував храм на честь Св. Бориса і Гліба.

Навколо «Княжого двору» розташовувалася «Боярка» або «Ратщина» з «Острожищем», де мешкали служебники князя (військове містечко) та стояла давня в'язниця – місце подвигу католицького єпископа Рейнберна. На схід до Дніпрових круч – «Стара посадь» (карта В. Ростовського), «Теремище» (Схематичний план княжого Вишгорода складений за матеріалами археологічної експедиції 1936 року проф. П. П. Курінним) – це друга лінія оборони, що мала не тільки вал, а й глибокий рів. Із заходу від «Княжого двору» – так звана «Вічна земля». За легендою, саме тут був один з перших жіночих монастирів – «Богородичний», що також був обнесений захисним земляним валом. Залишки валу та давній курган і сьогодні можливо розгледіти на старому вишгородському кладовищі, де був розташований монастир.

Тут була Вишгородська ікона Божої Матері (згодом Володимирська). За історичними даними, її подарував Константинопольський патріарх Лука Хрисоверг як благословення руському стольному граду. Після прибуття на Русь ікона з 1131 року перебувала в Богородичному монастирі.

Третя лінія оборони міста була на «Взвоз-горі» і «Гостевіці», що приймала гостей з боку Дніпра. Нелегко було потрапити до «Княжого двору». Спочатку треба було піднятися по «Взвоз-горі»

і зупинитися на певний час (для карантину, як у звичайній середньовічній фортеці) на «Гостевіці». Поблизу «Лучники», «Комонья загонь» (де тримали коней) надійно стережуть князівські терени. Після отримання дозволу треба було пройти біля валу, що оточував жіночий монастир, саме там спочатку перебувала славнозвісна чудотворна Вишгородська ікона Богородиці, яку потім вивіз з міста у 1169 році князь Андрій Боголюбський до Владимира. «Боярка» або «Ратщина» з усіх боків оточувала «Княжий двір» – тут жили воїни – бояри («Бо Ярилі вклонялися»), вірні дружинники князя. А далі, за великим валом і ровом, через дерев'яні ворота – вхід до княжого двору. Можливо, у майбутньому, ці «Золоті ворота» Вишгорода вдасться



реконструювати, і вони стануть справжньою окрасою туристичної перлини України, якою є наше місто.

З півдня княжий град оточував великий ремісничий посад – «Нова Посадь», «Гончарівка», захищена старим «Ольжиним» валом (на сьогодні він практично не зберігся), який проходив понад Рівчаком або Почайною, яка за тих часів була судноплавною. Це четверта лінія оборони фортеці з півдня. Давня дорога до фортеці проходила глибоким ярмом, що впиралася у богатирську заставу охоронців фортеці – «Боярку», яка була розміщена за великим валом. Можливо, саме тут була важлива в'їзна брама, слідів якої покищо не знайдено. Праворуч і ліворуч великий вал, що оточує «Ратщину» і «Надвальє» (за схемою В. Ростовського). Виходить, що жіночий монастир на горі був оточений двома валами з півдня і був також майже неприступний. Логічно припустити, що між двома валами була велика в'їзна брама, а за нею дорога від ремісничого центру до княжого двору та «Старої Посаді». Зі сходу Вишгород охороняло «Замчище» або «Ольжина гора» – неприступна, з дуже крутими схилами, над нею домінувала гора «Старої Посаді». І навіть якби ворогові й удалося б

захопити «Замчище», із наступної, значно вищої гори, його цілком було б знищено. На цій горі й досі знаходять багато людських кісток, а під горою вода вимиває велику кількість плінфи (стародавньої цегли) ХІ століття. «Якась аномальна зона і справжні хащі!» – кажуть місцеві. На цьому пагорбі майже ніхто не живе, багато садиб за незрозумілих обставин опинились у занедбаному стані.

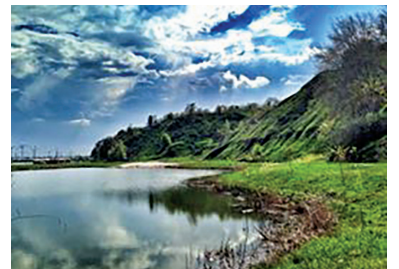
П'ята лінія оборони міста (попереджувальна) проходила у районі селища Валки (є думка, що сама назва давнього селища має прямий стосунок до князівських валів). На території, яка відома як «Верхні Дорогожичі», «Пастирі», «Мокрі яри», люди і досі згадують давні «змієподібні» пагорби. Давні вали, які проходили вздовж західного глибокого та північного яру, на сьогодні майже не збереглися. Природні глибокі ярюги, заболочена місцина («Мокрі яри»), витоки Почайни та інші ручаї й джерела створювали потужний природний захист Вишгорода із заходу та півночі – найнебезпечніших ділянок та напрямків нападу загарбників.

Чоловічий монастир на Спащині (Спаська гора, урочище Спащина) також був захищений ровом і валом (План 1936 року професора П. П. Курінного). Можливо, саме цей давній монастир став основою Межигірського Спасо-Преображенського чоловічого монастиря, який виник поруч, але вже після татаро-монгольської навали 1240 року. За легендою, монастир близько 988 року заснували грецькі ченці, що прийшли з Візантії разом зі св. Михайлом – першим митрополитом Київським. Інші дослідники зазначають іншу дату заснування монастиря – 886 рік (часопис «Пам'ятки України» № 9, вересень 2014). Чоловічий монастир «Білого



Спаса» входив до п'ятої лінії оборони Вишгорода. Припускають, що саме тут зародилося характерне козацтво, а учень волхва Межибора був особистим охоронцем князя Ігоря та княгині Ольги. Він заснував першу школу кулачного бою при палаці київських князів, відому як «Слов'янський кулак». Саме цю систему і взяли «на озброєння» запорозькі козаки, які найменували її вже не «кулаком», а «Спасом». Щоправда, досконало нею володіли лише козаки-характерники. Історія стверджує, що «татари на них нападали тільки за своєї десятикратної чисельної переваги» (В. Куровський).

Отже, у спробі історичної реконструкції ліній оборони фортеці Вишгород маємо виділити:



1-у лінію оборони: Княжий двір і вхід до нього через вишгородські «Золоті» ворота;

2-у лінію оборони: «Боярка», «Ратщина» з «Острожищем», «Теремище», «Вічна земля», «Стара посадь» і велика брама;

3-ю лінію оборони: «Надвальє» і «Ратщина», «Взвоз-гора», «Гостевіца», «Замчище» або стара «Ольжина гора», також, можливо тут була ще одна брама від Дніпра через «Ратщину» до «Старої Посаді»;

4-у лінію оборони: так званий «Вишгородський Поділ»: «Нова Посадь», «Гончарівка», «Чорні ковали» (квартал металургів) – ремісничі квартали, які захищав старий «Ольжин» вал над Рівчаком (не зберігся);

5-у лінію оборони: з боку старої дороги на Валки та Межигір'я, «Верхні Дорогожичі», «Пастирі», «Мокрі яри», монастир Білого Спаса (Спащина).

Вадим ПЕРЕГУДА,
провідний науковий співробітник
Вишгородського історико-культурного
заповідника

